

VEERKRACHT

NUMMER
03
NOV 2021

POSITIEVE ACCREDITATIE

BACHELOR LERAAR
BASISONDERWIJS

DIFFERENTIËREN:

HOE DOE JE DAT NOU GOED?

INHOUD

10 **BOEKPRESENTATIE
EEN LERAAR MET EEN
EIGEN KLEUR**
Afronding lectoraat
Narratieve Professionele
Identiteit
IETJE PAUW EN
WENCKJE JONGSTRA

22 **'ALS IK
ZELFSTANDIG
WERK, DOE IK GEEN
ONNODIGE DINGEN'**
Praktijkonderzoek op
daltonkindcentrum
De Markesteen
RENEE VAN RIJSWIJK

20 **ONDER DE
GOLVEN VOOR
ONZE KUST:
EEN
VERDRONKEN
WERELD**
HUGO VAN DEN
ENDE

26 **SCHOOL IN
BEELD**
Herijkingstraject
Openbare dalton
basisschool
De Voorpoort
LEENDERT KROES

EN VERDER...

**Trots op
positieve
accreditatie van
de bachelor
Leraar
Basisonderwijs**
4

**Differentiëren:
hoe doe je dat
nou goed?**
8

**Vakkenintegratie
en docent-
profielen**
14

**Samen de rol van
leesbevorderaar
versterken**
18

**Wow, wat een
carrière-
perspectief**
25

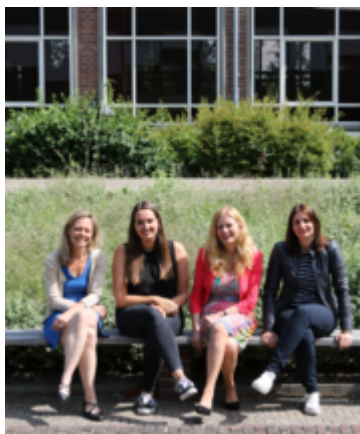
**(W)elke leraar
leest dit?!**
28

**Podcast Inter-
professioneel
samenwerken**
30

**Ruimte voor een
eigen kleur**
32

Agenda
35

Portret
ACHTERZIJDE

BESTE LEZER,

De kwaliteit van opleidingen wordt regelmatig getoetst. In september vond de opleidingsbeoordeling van de bachelor Leraar Basisonderwijs van Hogeschool KPZ plaats. Deze beoordeling is door een panel van experts als positief bevonden. Het panel zag een sterke samenwerking met het werkveld, een sterke vakkenlijn waarin onderzoekend vermogen geïntegreerd is en een sterke relatie met studenten. Uiteraard zijn er ook aandachtspunten om mee aan de slag te gaan. Lees het artikel van Ingrid Lammerse, voorzitter CvB, hierover.

Differentiëren in 5, 4, 3... is de wat mysterieuze titel van het boek van Trynke Keuning, Marieke van Geel en Cindy Smienk-Otten. De ondertitel geeft meer richting: *Stem je onderwijs af op verschillen tussen leerlingen*. In dit praktische boek laten de auteurs zien dat er verschillende mogelijkheden zijn om te differentiëren. Trynke en Marieke vertellen ons over hun boek. Een aanrader voor alle (aanstaande) professionals in het basisonderwijs.

De recensies van Hugo van den Ende over actuele kinderboeken zijn altijd een feest om te lezen. Deze keer staat de kinderboekenauteur en archeologe Linda Dielemans centraal. Zij heeft een missie en gaat als een echte jager-verzamelaar op zoek naar flonkerende verhalen die spelen in de prehistorie. Haar nieuwste boek *Onder de golven* gaat over Doggerland: wist je dat er lange tijd een enorme brede waterval geweest is en hoe het mogelijk is dat er geregeld mammoetkiezen gevonden worden op een van onze stranden? Mocht je willen weten waar je precies naar botten en kiezen kunt zoeken, lees dan het hele boek uit.

Bij zijn aantreden in januari 2021 kwam directeur Leendert Kroes er al snel achter dat OBS De Voorpoort een uitdagende periode achter de rug had. Er was sprake van personeels- en directiewisselingen. Dat leidde ertoe dat het huidige team zich de vraag stelde of daltononderwijs het type onderwijs was waar de school nou echt voor stond. Leendert beschrijft het herijkingstraject voor zijn school waardoor de school nu weer bruist!

Renee van Rijswijk heeft vorig jaar een praktijkonderzoek uitgevoerd op het daltonkindcentrum De Markesteen. Ze beschrijft hoe leerlingen zelfstandiger kunnen werken door het aanbieden van leerstrategieën gericht op metacognitie. Haar eigen aanbevelingen mag ze dit jaar als lid van het schoolteam ook echt in praktijk brengen.

Veel leesplezier!

De redactie van *Veerkracht*

TIP DE REDACTIE

Heb je suggesties of opmerkingen? Laat het ons weten en mail naar veerkracht@kpz.nl

ONTWIKKELINGEN OP HOGESCHOOL KPZ

Op Hogeschool KPZ zijn allerlei ontwikkelingen gaande. We nemen je mee in die ontwikkelingen, achtergronden en toekomstbeelden.

NIEUWE NAAM HOGESCHOOL KPZ

Vorig jaar is de naam veranderd van Katholieke Pabo Zwolle in **Hogeschool KPZ**. Dit was noodzakelijk, omdat de naam niet meer passend was. Naast de bachelor Leraar Basisonderwijs, is er een ad Pedagogisch Educatief Professional (PEP) en de master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie (MLIKE). De nieuwe naam geeft de breedte van het instituut beter weer. De Engelse naam, i.v.m. onze internationale contacten, is geworden:

KPZ University of Applied Sciences. Ook deze Engelse naam laat het belang van toegepast (applied) onderzoek (sciences) zien.

Dat komt ook tot uiting in de naamswijziging van het Kenniscentrum: sinds een half jaar is deze naam gewijzigd in **Kennis- en Innovatiecentrum** met Anne Looijenga als directeur. De kennis en innovaties die ontwikkeld worden door de docent-onderzoekers samen met het werkveld, worden toegepast in de opleidingen en het werkveld. Ook het werkveld zelf kan met vragen komen bij de docent-onderzoekers. Er zijn vijf onderzoeksgebieden waar het Kennis- en Innovatiecentrum zich op richt:

- Kansrijke ontwikkeling voor kinderen – Programmaleider Michelle Gemmink
Hieraan zal ook een lectoraat Kansrijke ontwikkeling voor tieners, met nieuwe lector, worden verbonden;
- Taalstimulering – Programmaleider Wenckje Jongstra;
- Professionele identiteit en interprofessioneel werken – Programmaleider Trynke Keuning
Trynke geeft samen met Marieke Pillen vorm aan het programma;
- Strategisch HRM en arbeidsmarkt – Programmaleider Jorien van Heerde;
- Leiderschap – Programmeleider Tjip de Jong.

Bij de programma's Kansrijke ontwikkeling voor kinderen en Taalstimulering zijn ook (aankomende) promovendi betrokken. Deze programma's hebben beide een onderzoeksgroep bestaande uit docent-onderzoekers en leraren uit het werkveld om samen onderzoek te doen. In dit nummer kun je meer lezen over de kenniskringenwerkveld Taal en Wereldgericht onderwijs.

ACADEMISCHE OPLEIDINGSSCHOLEN EN ONDERZOEKSSCHOLEN

Studenten doen tijdens hun opleiding al onderzoekservaring op. Het is wenselijk dat zij met hun onderzoek in de vorm van een thesis of een beroepsproduct aansluiting zoeken bij de onderzoeksprogramma's van het Kennis- en Innovatiecentrum. Naast opleidingsscholen kent Hogeschool KPZ ook academische opleidingscholen. Helaas is de specifieke subsidie voor de academische opleidingsscholen afgelopen. Bovendien werden we benaderd met de vraag van andere scholen of zij ook academische opleidingsschool konden worden. We zijn daarom gestart met een pilot Onderzoeksscholen. Allereerst is er een profiel opgesteld voor dit nieuwe type scholen met ook een beschrijving van de eisen en taken van leraar-onderzoekers en onderzoeks-instituutsbegeleiders. Aan deze pilot doen een aantal voormalige academische opleidingsscholen mee en een aantal nieuwe scholen. Scholen die hiervoor belangstelling hebben, kunnen dit kenbaar maken. Aan het eind van het studiejaar zullen we hierover in *Veerkracht* publiceren.

NIEUWE KOERS

Vanwege de ontwikkelingen was het noodzakelijk om een nieuwe Strategische Koers uit te zetten. In dit nummer schetst Ingrid Lammerse, voorzitter CvB, die koers voor de komende vier jaren onder de titel *Ruimte voor een eigen kleur*.

TROTS OP POSITIEVE ACCREDITATIE BACHELOR LERAAR BASISONDERWIJS

Na maanden van voorbereiding heeft op 9 en 23 september 2021 de uitgebreide opleidingsbeoordeling van de bachelor Leraar Basisonderwijs plaats gevonden. Die voorbereiding is door velen binnen de hogeschool gedaan en werd geleid door de Stuurgroep Accreditatie. Er is een uitgebreide zelfevaluatie geschreven, waarin de opleiding zichzelf de maat neemt.

Een panel van peers uit het werkveld was gedurende de twee dagen op Hogeschool KPZ om documenten te bestuderen, gesprekken te voeren en de school te ervaren. 9 september was de zogenaamde agenderende audit, 23 september de beoordelende dag. De agenderende audit is de voorbereiding van het panel op locatie; daarnaast had het panel reeds vele documenten bestudeerd, waaronder een steekproef van vijftien eindwerken.

9 SEPTEMBER

Aan het einde van de dag op 9 september koppelde het panel enkele positieve punten en aandachtspunten terug. Als positieve punten en kracht van de opleiding noemde het panel:

- samenwerking met het werkveld;
- eigenheid;
eigen profiel goed over het voetlicht gebracht, mooie eigen inkleuring en met name zichtbaar in identiteit en normatieve professional.
- dicht bij de student;
leergroepen en kleinschalige hogeschool
- sterke vakkenlijn gekoppeld aan integratieve lijn onderzoekend vermogen.

Als aandachtspunten en verdere punten ter bespreking gaf het panel een aantal thema's mee. Hierbij was duidelijk dat het panel echt wilde weten hoe de opleiding in elkaar zit, wat studenten leren en hoe het er werkelijk aan toe gaat:

- het spanningsveld tussen zelfsturing en aanbod gestuurd.
- er is veel ambitie binnen de hogeschool, maar hoe gebeurt dit precies? Hoe krijgt de samenwerking met het werkveld vorm en hoe verhouden de verschillende onderdelen binnen de opleiding zich tot elkaar?
- hoe zet je de kwaliteitscultuur en borging in?

De besprekpunten van het panel kwamen grotendeels overeen met de besprekpunten die de stuurgroep reeds zelf had aangedragen. Daarmee werden de besprekthema's voor 23 september: Toetsen & Evalueren, Kwaliteitsborging & Kwaliteitscultuur en Samen Opleiden en Professionaliseren.

De elf standaarden die gelden voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling:

- Beoogde leerresultaten Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.
- Programma; oriëntatie Standaard 2: Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.
- Programma; inhoud Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

- Programma; leeromgeving Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.
- Instroom Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.
- Personeel Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.
- Voorzieningen Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.
- Begeleiding Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.
- Kwaliteitszorg Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.
- Toetsing Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.
- Gerealiseerde leerresultaten Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

23 SEPTEMBER

Op 23 september heeft het panel met diverse groepen gesproken: twee groepen docenten (toetsen & evalueren en kwaliteitsborging & kwaliteitscultuur), studenten, werkveld (Samen Opleiden en Professionaliseren) en management.

De dagstart werd verzorgd door studenten Arnold van Balen en Myrthe Brinckmann; zij vertelden een verhaal over 'wie is Hogeschool KPZ' en lieten een prachtig filmpje zien van de hogeschool en de studenten. Bij 'wie is Hogeschool KPZ' legden zij de relatie met een mensfiguur en bespraken het brein (bestuur), het skelet (management), het zenuwstelsel (docenten) en de cellen (studenten). De school wordt gevormd door de studenten: de studenten maken wie Hogeschool KPZ is, maar de studenten kunnen het niet alleen. Het gaat om samen en om vertrouwen. Een mooie start van de dag.

Alle gespreksgroepen hebben de gesprekken met het panel als positief en open ervaren. Het panel was kritisch op een constructieve manier en wilde echt weten hoe de opleiding in elkaar zit en hoe Hogeschool KPZ en werkveld dit in de praktijk brengen.

MONDELINGE TERUGKOPPELING VAN HET PANEL

Tijdens de terugkoppeling aan het einde van de dag heeft de voorzitter aangegeven dat het panel alle standaarden als 'voldoet' beoordeelt; wat betekent dat de opleiding aan de kwaliteitseisen voldoet en positief wordt beoordeeld.

De voorzitter gaf het volgende terug in zijn boodschap. Het panel heeft openheid in de gesprekken ervaren; gesprekken die van grote waarde zijn om kleur op de papieren werkelijkheid te krijgen. Het panel ziet een sterke samenwerking met het werkveld, een sterke vakkenlijn waarin onderzoekend vermogen geïntegreerd is en een sterke relatie met studenten. Het gaat om samen. De ontwikkeling van de professionele identiteit is congruent doorgevoerd. Daarentegen mag voor het interprofessioneel werken meer gelegenheid worden geboden. Het panel heeft gezien dat op Hogeschool KPZ studenten worden opgeleid vanuit een eigen beroepsbeeld dat met het werkveld is ontwikkeld en er is veel aandacht voor identiteitsontwikkeling.

Het panel zag een opleiding die sterk in ontwikkeling is. Ontwikkeling op het gebied van formatief toetsen en samenwerking tussen vakken. Dat 'informeel professionaliseren' vond het panel een mooie aanpak, want het geeft ruimte en leidt tot kracht. Die aanpak vraagt echter ook regie. Het panel zag een enthousiast team, vol passie en trots, maar noemde ook 'teach what you preach': docenten zijn toegankelijk en goed benaderbaar voor studenten en mogen studenten meer prikkelen. De programmalijnen zijn duidelijk; de leerlijnen mogen meer expliciet worden gemaakt, zodat die voor studenten ook duidelijk zijn. De samenwerking tussen vakken, clustering in het toetsprogramma en blended learning werden daarnaast genoemd als aandachtspunten.

Het panel heeft in de gesprekken een goed beeld gekregen van de kwaliteitscultuur; van ambitie via programma/module en gesprekken over programma/module naar meten, feedback op het meten en vervolgens verbeteren. De gesprekken over verbetering zijn een belangrijk onderdeel van de kwaliteitscultuur, zo stelde het panel. Als laatste werd genoemd dat Hogeschool KPZ mooie aanstaande leraren aflevert die toekomstbestendig, reflectief en kritisch zijn en die een belangrijke rol als teamlid kunnen vervullen en zodoende bij zullen dragen aan scholen en de ontwikkeling van kinderen.

HOE NU VERDER?

Het eindrapport van het panel wordt aangeboden aan het Nederlands Vlaams Accreditatie Orgaan (NVAO). De NVAO neemt een besluit of de bacheloropleiding Leraar Basisonderwijs van Hogeschool KPZ opnieuw voor een periode van zes jaar geaccrediteerd wordt. De visitatie van de bachelor van Hogeschool KPZ is onderdeel van het cluster Radiant-pabo's (negen zelfstandige pabo's in Nederland). De totale eindbeoordeling van alle Radiant-pabo's is in mei 2022.

TROTS

We zijn bijzonder trots op dit prachtige resultaat dat we samen met studenten, medewerkers én het werkveld hebben bereikt. De waarde van de samenwerking met het werkveld en het krachtige beroepsprofiel dat daaruit voortkomt, is een belangrijke pijler onder de opleiding.

We gaan door met de ontwikkeling van de opleiding: meer integratie van vakken, minder kleine toetsen, meer formatief toetsen en blijven luisteren naar de studenten. Zij zijn immers de cellen die Hogeschool KPZ maken.

OVER DE AUTEUR

Ingrid Lammerse is voorzitter College van Bestuur op Hogeschool KPZ.

DIFFERENTIËREN: HOE DOE JE DAT NOU GOED?

Hoe ga je om met verschillen tussen leerlingen in je klas? Hoe zorg je er als leraar voor dat je alle leerlingen uitdaagt en tegemoet komt aan hun onderwijs-behoefte? Wat komt er kijken bij een goed gedifferentieerde les? Hoe zorg je er als intern begeleider en als schoolleider voor dat je op schoolniveau leraren ondersteunt en faciliteert in het afstemmen van onderwijs op de leerlingen?

Het boek *Differentiëren in 5,4,3...* gaat in op deze (en meer) thema's rondom het omgaan met verschillen tussen leerlingen in de klas. In eerdere edities van *Veerkracht* stonden al artikelen over het onderzoek in het MATCH-project, waarin Trynke Keuning en Marieke van Geel in kaart hebben gebracht wat leraren denken en doen wanneer zij hun onderwijs afstemmen op verschillen tussen leerlingen. Samen met Cindy Smienk-Otten hebben Trynke en Marieke een professionaliserings-traject voor leraren ontworpen en uitgevoerd. De inzichten uit dit onderzoek hebben ze gebundeld in een praktijkgericht boek *Differentiëren in 5, 4, 3...*

Goed differentiëren vindt niet alleen plaats binnen de les, maar hangt nauw samen met de periode- en lesvoorbereiding, en ook de evaluatie achteraf kan niet ontbreken. In dit boek lees je daarom voor elk van deze **vier** fases hoe je de **vijf** principes voor differentiatie (werk doelgericht, monitor voortdurend, stem instructies en verwerking af, daag alle leerlingen uit, en stimuleer zelfregulatie) toepast. Tot slot spelen **drie** B's een rol, die staan voor de bewuste, beredeneerde en betekenisvolle keuzes die je maakt. Ga steeds na wat voor deze groep leerlingen, op dit punt in hun leerproces de beste optie is (= maak bewuste keuzes), weeg alternatieven af (= beredeneer) en neem beslissingen waarin je 'het grote plaatje' voor ogen houdt (= betekenisvol). Vooral voor schoolleiders, intern

begeleiders en kwaliteitsmedewerkers is het hoofdstuk over 'Differentiëren op schoolniveau' erg relevant, waarin je handreikingen krijgt voor het bepalen van jullie gezamenlijke visie en hoe je differentiëren op schoolniveau kunt faciliteren en versterken.

Naast achtergrondinformatie staat het boek vol praktische tips, afkomstig van ruim 150 leraren die bij de verschillende deelonderzoeken waren betrokken. Voor een breder perspectief op differentiëren hebben onderzoekers en onderwijsexperts in de vorm van intermezzo's een bijdrage geleverd over specifieke aspecten van omgaan met verschillen. Zo gaat de bijdrage van Jeroen van Merriënboer in op het belang van het activeren van voorkennis, geeft Jitke de Vries concrete tips over het formuleren van diagnostische vragen, en licht communicatiewetenschapper Myrte Gosen toe

PRAKTIJKVOORBEELD UIT HET BOEK

Leraar groep 1/2/3: 'Doordat ik weet welke doelen ik wil gaan aanbieden, kan ik makkelijker passende activiteiten zoeken (spel, hoeken, materiaal, buitenspel). Daarna verpak ik de activiteit in het lopende thema. Bijvoorbeeld bij het lesdoel 'reeksen leggen', zou ik ervoor kiezen dit te gaan doen met verschillende kleuren auto's als we bezig zijn met het thema verkeer.'

hoe interactie in de klas anders kan zijn wanneer je met software werkt. Adrie Visscher geeft aanbevelingen op schoolniveau, Emilie Prast en Kim Stroet beschrijven hun onderzoek naar de ervaringen van leerlingen, en in het voorwoord door Eddie Denessen lees je meer over valkuilen bij differentiatie en hoe je die kunt vermijden.

In het boek vind je diverse QR-codes naar websites en handige documenten, zo krijg je met het boek toegang tot het ADAPT-instrument (ontwikkeld door de auteurs samen met Marjoleine Dobbelaer) een uitgebreid interview- en observatieinstrument waarmee je je eigen differentiatie of die van een collega in kaart kunt brengen. Daarnaast is er bij het boek een leerlingvragenlijst beschikbaar waarmee leerlingen hun oordeel over de mate van differentiatie door jou als leraar kunnen geven.

Met dit boek proberen de auteurs een compleet beeld te geven van wat er komt kijken bij differentiëren. Bij het lezen kom je er al snel achter dat de auteurs niet één strategie of één manier voorstellen. Het gaat er juist om dat je afhankelijk van je leerlingen en het doel dat je wilt bereiken bewuste, beredeneerde en betekenisvolle keuzes maakt in alle fases van differentiëren. Daarbij helpt het dat de voorbeelden in het boek uit diverse contexten komen: leraren die lesgeven in een combinatiegroep of juist aan een enkele jaargroep, leraren die gebruik maken van adaptieve software of juist vooral werken met papieren methodes en leraren die lesgeven in de onder- midden of

Cindy Smienk-Otten, Trynke Keuning en Marieke van Geel

bovenbouw: iedereen kan zich herkennen in de voorbeelden. Zoals Eddy Denesen in zijn voorwoord ook zegt: 'Dit boek bevat een rijk overzicht van kennis, inzichten, handreikingen en praktische voorbeelden van gedifferentieerd onderwijs'.

BOEK WINNEN?

Wil je kans maken op een exemplaar van *Differentiëren in 5, 4, 3...?* We verloten drie exemplaren onder de lezers van *Veerkracht*. Mail naar veerkracht@kpz.nl en motiveer waarom jij dit boek zou willen hebben. Vermeld ook je postadres.

BESPROKEN BOEK

Trynke Keuning, Marieke van Geel en Cindy Smienk-Otten.
Differentiëren in 5, 4, 3...Stem je onderwijs af op verschillen tussen leerlingen. Pica.

OVER DE AUTEURS

Trynke Keuning is als postdoctoral researcher verbonden aan het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ en doet onderzoek naar interprofessionele samenwerking in het domein kind en educatie.

Marieke van Geel is universitair docent aan de Universiteit Twente en tevens verbonden aan het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

De vier fasen van differentiëren.

Illustrator: Mieske.nl

PRAKTIJKVOORBEELD UIT HET BOEK

Leraar groep 4: 'Sinds ik gebruik maak van de schaduwtoets, bepaal ik per les welke leerlingen verlengde instructie nodig hebben en welke leerlingen eerder aan de slag kunnen met de plusopgaven. Deze les gaat over het optellen over het tiental met de getallenlijn; dit onderwerp is nog helemaal nieuw, dus alle leerlingen doen mee met de basisinstructie. Vier leerlingen selecteer ik sowieso voor de verlengde instructie, omdat zij moeite hebben met splitsen'.

BOEKPRESENTATIE EEN LERAAR MET EEN EIGEN KLEUR

AFRONDING LECTORAAT NARRATIEVE PROFESSIONELE IDENTITEIT

Op 16 juni is het lectoraat **Narratieve Professionele Identiteit** afgesloten met een conferentie waar ook het boek ***Een leraar met een eigen kleur. Ontwikkeling van professionele identiteit*** is gepresenteerd. De titel van het boek accentueert het belang van aandacht voor de uniciteit van de leraar. Om een eigen kleur te kunnen en mogen ontwikkelen is het essentieel dat de aanstaande leraar de ruimte krijgt om na te denken over waar zijn uniciteit ligt en hierbij begeleiding krijgt. In deze bijdrage lichten we de totstandkoming van het boek toe en vertellen we meer over de inhoud.

EEN LERAAR MET EEN STERKE EN ZELFBEWUSTE IDENTITEIT

Het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit is in 2017 gestart als voortzetting van het lectoraat Reflectie en Retorica dat in 2007 ingericht is. De keuze voor beide lectoraten is geworteld in de traditie van Hogeschool KPZ gericht op emancipatie via onderwijs, met expliciete aandacht voor taalstimulering en ontwikkeling

van de eigen identiteit. Dat was al zo in 1896 bij de stichting van de normaalschool, een kweekschool voor onderwijzers, in Steenwijkerwold en dat is na 125 jaar nog steeds het geval. Bij beide lectoraten is reflectie het middel om een sterke en zelfbewuste identiteit te ontwikkelen en in beide lectoraten wordt die identiteit zichtbaar in het verhaal van de (aanstaande) leraar. Reflecteren is een bepaalde vorm van nadenken en wordt gedefinieerd als: 'nadenken over wat je op welke manier hebt gedaan in een educatieve leersituatie en waarom je het op deze manier gedaan hebt, met het doel tot (nieuwe) inzichten te komen; inzichten in/over jezelf en je eigen leren en ontwikkeling in relatie tot de samenleving waarin je leeft; inzichten in/over je leerlingen en hun leren en ontwikkeling in relatie tot de samenleving waarin ze leven; inzichten die handvatten bieden voor verbetering.' (Pauw, 2007, p. 104).

Een leraar met een sterke en zelfbewuste identiteit denkt na over wat hij vindt, voelt, weet,

doet, kan en wenst. Zijn gedachten toetst hij aan andere inzichten en die nieuw verworven inzichten past hij toe in zijn onderwijs. Onder professionele identiteit verstaan we: 'Het geheel aan opvattingen, kennis, gedragingen en vaardigheden waardoor je voor een ander (de leerlingen, collega's, schoolleiding, ouders, inspectie) herkenbaar bent als een bekwame leraar' (Pauw et al., 2017, p. 12).

Ietje Pauw en Wenckje Jongstra

ZELFGESCHREVEN VERHALEN OVER PRAKTIJKERVARINGEN

Het lectoraat heeft een narratieve reflectiemethode ontwikkeld, waarbij persoonlijke, waargebeurde verhalen over een ervaring in de klas worden gebruikt als basis voor reflectie als middel om de professionele identiteit van (aanstaande) leraren te ontwikkelen en te versterken. Het schrijven van egodocumenten, zoals persoonlijke verhalen over persoonlijke ervaringen, maar ook dagboeken, brieven en autobiografieën, is een belangrijk middel om inzicht te krijgen in de eigen identiteit. Deze documenten weerspiegelen de identiteit van de schrijver. Zijn identiteit, en daarmee zijn eigen kleur, schemert door in de verhalen die hij schrijft over een gebeurtenis in de klas, op het schoolplein, met ouders of met collega's. Het (her)lezen van deze persoonlijke verhalen vormen een onuitputtelijke bron van inzicht in de ontwikkeling van de professionele identiteit voor de (aanstaande) leraar zelf, maar ook voor lerarenopleiders of collega's.

WISDOM

Het uiteindelijke doel van narratieve reflectie als middel om de professionele identiteit te ontwikkelen en te versterken is: meer wijsheid, samengevat in het acroniem WISDOM (Pauw & Van Lint, 2021, p.35).

Waarnemen van de situatie	WIS: schrijven van verhalen
Interpreteren en selecteren	
Structureren	
Diagnose van het probleem	DO: commentaar-fase
Oplossing en scenario	
Meester van de situatie	M: managen van de situatie

De WIS staat voor het proces van het schrijven van verhalen: waarnemen, interpreteren en structureren. (Aanstaande) leraren ervaren of kijken naar een situatie, waar ze zelf deel van uit hebben gemaakt.

Ze interpreteren deze situatie en kiezen vervolgens een deel ervan om een verhaal te maken. Ze structureren dat verhaal daarna in een opening, expositie, ontwikkeling, conflict en oplossing, en eindigen met een of meer gekozen zinnen, die de kern van de thematiek prikkelend duiden. De D en O staan voor het commentaargedeelte: diagnose en oplossing. In het verhaal kwamen de leraren een conflict tegen of observeerden ze iets opmerkelijks met betrekking tot de plot of de personages. Ze kiezen dat conflict of het opmerkelijke en vragen zich af wat er is gebeurd: waarom deze confrontatie, waarom dit gedrag, waarom deze oplossing? Dat is de diagnose (D). De volgende stap, de O-fase, is antwoorden vinden door na te denken, voorlopige hypothesen te formuleren, (pedagogische en educatieve, sociologische of politieke) literatuur te lezen die verband houdt met de hypothese, de meest waarschijnlijke of gewenste oplossing te kiezen en een scenario voor de volgende lessen te ontwerpen, gebruikmakend van de nieuw opgedane kennis en inzichten. In de M-fase proberen de (aanstaande) leraren het scenario in de klas uit te voeren, en reflecteren ze op de gebruikerswaarde van de oplossing, waarbij de cyclus opnieuw zou kunnen beginnen.

NARRATIEVE REFLECTIE, PROFESSIELE IDENTITEIT EN TAALSTIMULERING

Het boek *Een leraar met een eigen kleur* omvat drie secties, die overeenkomen met de drie thema's die binnen het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit te onderscheiden zijn: narratieve reflectie, professionele identiteit en taalstimulering. Elk hoofdstuk in dit boek bevat een verhaal waarin de professionele identiteit van de (aanstaande) leraar doorschemert. Deze drie secties worden kort toegelicht.

Sectie I: Narratieve reflectie

In vijf paragrafen wordt de geschiedenis van vijftien jaar narratieve reflectie beschreven, waarbij aandacht is voor de grondslagen van de narratieve reflectiemethode, de identiteit in de verhalen van aanstaande leraren, emoties, waarden en wereldbeeld in de verhalen van aanstaande leraren, de ontwikkeling van reflectie-instrumenten en wat de methode vraagt van de student en de begeleider.

Sectie II: Professionele identiteit

In vijf hoofdstukken worden verschillende aspecten van professionele identiteit belicht. Zo wordt ingegaan op de ontwikkeling van de professionele identiteit van aanstaande leraren gedurende hun opleiding, hoe derdejaarsstudenten hun ontwikkeling van de professionele identiteit zien, een instrument om zowel de actuele als de ideale professionele identiteit in beeld te brengen genaamd de Reflectieradar Professionele Identiteit, het belang van veerkracht voor aanstaande leraren en de noodzaak voor inter-professionele samenwerking.

Sectie III: Taalstimulering

Deze sectie bevat vier hoofdstukken. Er wordt ingegaan op het belang van allesomvattend én gericht taalbeleid voor het onderwijs. Een ander hoofdstuk geeft een beschouwing op de leesbevorderende rol van de

leraar en presenteert hierbij een set competenties. Het derde en vierde hoofdstuk gaan over schrijfonderwijs (stellen). Hoofdstuk 3 belicht effectief schrijfonderwijs en de doorwerking van tien jaar onderzoek naar schrijfdidactiek in de klas. Hoofdstuk 4 gaat in op effectieve feedback op leerlingteksten en de rol van de leraar hierbij.

TOEKOMST

Het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit is per 1 juli 2021 beëindigd. Het ligt in de rede te veronderstellen dat de onderzoeken die beschreven staan in het boek voortgezet zullen worden. De recent opgerichte onderzoeksscholen vormen hiervoor een geschikte onderzoeksomgeving. Het betreft deels academische opleidingsscholen en deels scholen die zich bij Hogeschool KPZ hebben aangemeld om deel uit te maken van het nieuwe profiel van onderzoeksscholen.

Alle stagescholen van Hogeschool KPZ ontvangen gratis twee exemplaren van *Een leraar met een eigen kleur* via de instituutsbegeleider van Hogeschool KPZ.

OVER DE AUTEURS

Dr. Ietje Pauw is lector Narratieve Professionele Identiteit van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

Dr. Wenckje Jongstra is associate lector Taalstimulering van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

BESPROKEN BOEK

Ietje Pauw en Wenckje Jongstra (Eds.)

Een leraar met een eigen kleur.

Ontwikkeling van professionele identiteit. 216 pagina's.

Pictogrammen: Floris van Lint.

Gompel Svacina.

LITERATUUR

Pauw, I. (2007). *De kunst van het navelstaren. De didactische implicaties van de retoriseren van reflectieverslagen op de pabo. Een exploratieve studie.* KPZ In Druk.

Pauw, I., Van Lint, P., Gemmink, M., Jongstra, W., & Pillen, M. (2017). *Een leraar als geen ander. Ontwikkeling van professionele identiteit van leraren door verhalen.* Garant.

VAKKENINTEGRATIE EN DOCENTPROFIELEN

KENNISKRING ONTWIKKELT TOOL OM VISIE- GESPREK IN DE SCHOOL TE ONDERSTEUNEN

Een voorbeeld van vakkenintegratie.

Er is veel onderzoek gedaan naar vakoverstijgend werken en er is veel over geschreven. Maar op welke manier kan onderzoek schoolteams helpen met het maken van keuzes? Op Hogeschool KPZ heeft een groep docenten, directieleden en een beleidsmedewerker zich gebogen over de vraag wat voor- en nadelen van vakoverstijgend werken zijn. Er is daarnaast onderzocht of je leraren in groepen kunt indelen en of deze indeling kan helpen bij uiteindelijke keuzes die schoolteams maken.

VAKKENINTEGRATIE

De kenniskring heeft literatuur onderzocht en kwam, mede op basis van Boonstra (2021) tot de volgende conclusie: Vakkenintegratie is *een* manier waarop invulling gegeven kan worden aan het onderwijs op school of in de klas. Er blijkt geen empirisch bewijs dat leerprestaties van kinderen verbeteren wanneer vakken geïntegreerd worden aangeboden. Er lijken wel aanwijzingen te zijn dat geïntegreerd onderwijs het kennis- en vaardighedenniveau van kinderen kan verlagen. Er is evenmin bewijs dat vakkenintegratie de motivatie verhoogt en hogere denkvaardigheden helpt ontwikkelen.

Maar er is ook geen bewijs dat dit een negatief effect heeft. Dat de leraar ertoe doet, is bekend. De stijl van lesgeven kan per leraar verschillen; het kan zijn dat vakoverstijgend werken niet past bij een individu of een deel van een schoolteam. Daarom is het belangrijk dat schoolteams met elkaar in gesprek gaan vanuit visie en kijken naar kwaliteiten binnen een schoolteam.

DE VRAAG NAAR EEN TOOL

De vraag binnen de kenniskring was of en hoe schoolteams geholpen kunnen worden in de zoektocht naar al dan niet geïntegreerd werken bij wereldoriëntatie. Op welke manier kan het gesprek in schoolteams op gang worden gebracht om tot juiste keuzes te komen?

Om antwoord te geven op deze vragen is onderzocht of het mogelijk is leraren in te delen in groepen. Er is gekeken naar vaardigheden die leraren en leerlingen moeten bezitten om al dan niet meer geïntegreerd te werken. Ook is uitgezocht welke middelen daarvoor beschikbaar moeten zijn. Met behulp van deze informatie zou een school zich een beeld van het schoolteam en de leerlingen kunnen vormen, wat helpend is voor het maken van onderwijskeuzes.

Om tot een mogelijk instrument te komen, is aan kenniskringleden, studenten van Hogeschool KPZ en betrokken schoolteams gevraagd om een profiel van leraren te schetsen. Uitgangspunt van deze profielen was de indeling van Gresnigt et al. (2014). De resultaten zijn geanalyseerd en vervolgens aan de kenniskring en studenten in de afstudeerfase voorgelegd. Op basis van deze analyse zijn twee producten ontwikkeld op basis waarvan schoolteams met elkaar in gesprek kunnen gaan: een vragenlijst en een kijkwijzer. De vragenlijst en kijkwijzer zijn gecontroleerd en van feedback voorzien door de kenniskring, studenten uit de afstudeerfase en het team Mens & Wereld van KPZ.

HET OPSTELLEN VAN PROFIELEN

Een duidelijke conclusie is dat de indeling van Gresnigt et al. (2014) voor basisschoolteams als matig bruikbaar werd beoordeeld. Daarom was het nodig de zes categorieën van Gresnigt et al. (2014) te vertalen naar meer bruikbare termen en het aantal categorieën te verminderen. Dit levert drie profielen op:

- vertrouwd;
- verbindend;
- geïntegreerd.

Voor deze benaming is bewust gekozen, om geen waardeoordeel te geven. Zoals Wilschut en Pijls (2018) aangeven gaat het gesprek op scholen over vakkenintegratie al snel over 'goed' of 'fout', waarbij vaak de indruk wordt gewekt dat integratie 'goed' is en lesgeven op een klassikale, frontale manier 'fout'. Deze stelling is niet bewezen en onjuist. De kwaliteit van onderwijs wordt beïnvloed door de leraar die voor de klas staat. Ongeacht het profiel van de individuele leraar of schoolteam als geheel. Dit werd bevestigd door schoolteams en studenten.

Figuur 1. Docentenkenmerken op basis van drie profielen

Op basis van de analyse van kenmerken van leraren hebben de verschillende profielen van leraren kenmerken zoals weergegeven in figuur 1.

PROFIELEN ALS OPSTAP NAAR GESPREK

Schoolteams, kenniskringleden en studenten gaven aan dat geen enkele docent past binnen één enkel profiel. De profielen moeten ook niet als zodanig worden gelezen. Er is in alle gevallen bij het testen van de producten gebleken dat geen enkele leraar in één enkel profiel past. Er is altijd sprake van enige mate van overlap.

De betrokken deelnemers die de producten van de kenniskring hebben getest, laten vooral de verbinding tussen twee profielen zien: leraren werken 'vertrouwd & verbindend' of 'verbindend & geïntegreerd'. Van de verbinding 'vertrouwd & geïntegreerd' is geen melding gemaakt binnen de betrokken schoolteams. Uit de resultaten is duidelijk dat deelnemers die minder dan drie jaar voor de klas staan of zich in de afstudeerfase bevinden van de pabo, een voorkeur hebben voor 'verbindend & geïntegreerd' werken. Leraren die langer dan drie jaar in het onderwijs werken vertonen een voorkeur

voor 'vertrouwd & verbindend' werken. Verschillende deelnemers kwamen tot de conclusie dat de stap naar geïntegreerd werken te snel is gemaakt binnen hun school en een tussenstap nodig was geweest. Vandaaruit kunnen de deelnemers in de toekomst onderzoeken of de stap naar meer geïntegreerd werken wenselijk is.

Tijdens de testfase werd ook duidelijk dat binnen schoolteams dezelfde woorden worden gebruikt maar leraren hiermee verschillende dingen bedoelen. Omgekeerd was dit ook het geval, leraren spraken dan met verschillende termen maar bleken hetzelfde te bedoelen. Daarom is het belangrijk dat teams eerst samen met elkaar bespreken wat men verstaat onder begrippen als: geïntegreerd, schoolvakken, projecten, werken in thema's, begeleiden, coachen.

HET PROFIEL ALS ONDERSTEUNING BIJ HET KIEZEN VAN EEN METHODE

Voor veel scholen is het belangrijk deze informatie te verzamelen, omdat het team gebruik wil maken van een (nieuwe) passende methode. Passend bij de stijl van lesgeven van het individu en de visie van het schoolteam.

Er zijn veel verschillende uitgaven op de markt voor wereldoriëntatie op basisscholen. Maar welke past bij de individuele leraar en het schoolteam en hoe kunnen we deze verbinden aan de profielen? Figuur 2 kan hierbij helpen.

Een praktijkvoorbeeld uit de testfase: een groep leraren testte verschillend materiaal van uitgevers in de praktijk.

Figuur 2. Wereldoriëntatiemethoden en mate van integratie.

Door als team met elkaar in gesprek te gaan, stelde het schoolteam vast dat het team nu vooral 'vertrouwd' werkt maar graag de transitie wil maken van 'vertrouwd' naar meer 'verbindend' lesgeven. Het probleem was dat het materiaal dat werd getest allemaal in de categorie 'geïntegreerd' viel. Hierdoor voelden de betrokken leraren dat het materiaal niet passend was.

CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Het werk van de kenniskring 'wereldgericht onderwijs' kan goede ondersteuning bieden om als team met elkaar in gesprek te komen: een gesprek over individuele leerstijl, verschillen en overeenkomsten in het team en waar het team naar toe zou willen groeien. Het model in figuur 2 geeft teams de mogelijkheid om op basis van eigen leraarmerken de juiste methode te kiezen. Het blijft echter lastig methodes objectief te beoordelen. Veel methodes die in de cirkel 'vertrouwd' staan bieden wel vakoverstijgende onderdelen aan. Dat maakt dat figuur 2 niet zwart-wit moet worden gelezen. Eigen onderzoek naar de methodes en het gebruik ervan blijft belangrijk. Het idee dat een leraar voldoet aan eigenschappen binnen één profiel is evenmin juist. Er is gekozen voor uitersten om zo het gesprek op gang te kunnen brengen, maar uitersten bestaan niet.

De naam 'vertrouwd' is bovendien toch niet geheel waardevrij, zo kwam bij het testen van materiaal naar voren. De kenniskring Wereldgericht Onderwijs wil niet de indruk wekken een voorkeur voor één van de profielen te hebben. Ook 'vertrouwd' lesgeven kan tot goede resultaten leiden en ook binnen 'vertrouwd' lesgeven kan onderzoekend leren worden ingezet. Net zoals binnen 'geïntegreerd' onderwijs ook plaats kan zijn voor een klassikale frontale les.

LEERLINGEN BETREKKEN IN KEUZES

De tools zijn ontwikkeld om het gesprek binnen teams op gang te brengen. Niet om aan de hand van testjes en figuur 1 en 2 uit dit artikel tot een methodekeuze te komen. Methodekeuze hoort tot stand te komen op basis van een gezamenlijk gedragen visie en het gesprek tussen deelnemers binnen een school. In de ontwikkelde tools is vooral aandacht geweest voor de leraar. Wellicht is het raadzaam om ook de leerlingen te betrekken in het onderzoek naar keuzes voor een bepaalde aanpak.

In een volgende editie van *Veerkracht* zullen de tools die zijn ontwikkeld worden gepresenteerd.

OVER DE AUTEURS

Andreas Boonstra was namens Hogeschool KPZ verbonden aan de kenniskring Wereldgericht Onderwijs en was werkzaam als hogeschooldocent aardrijkskunde binnen diezelfde hogeschool. Op dit moment is hij werkzaam als lecturer geography aan ITESS van NHL Stenden Hogeschool in Groningen.

Annemarie Wering is namens Hogeschool KPZ verbonden aan de kenniskring Wereldgericht Onderwijs en werkzaam als Hogeschooldocent aardrijkskunde binnen diezelfde hogeschool.

LITERATUUR

- Boonstra, A. (2021). Vakkenintegratie bij wereldoriëntatie. *Veerkracht* 18(1). Hogeschool KPZ.
- Gresnigt, R., Taconis, R., van Keulen, H., Gravemeijer, K., & Baartman, L. (2014). *Promoting science and technology in primary education: a review of integrated curricula*. Studies in Science Education.
- Pijls, M & Wilschut, A. (2018). *Effecten van vakkenintegratie*. Kenniscentrum Onderwijs en opvoeding. Hogeschool van Amsterdam.

MET DANK AAN DE VOLGENDE SCHOOLTEAMS

Prins Johan Frisoschool in Koekange en
OBS de Regenboog in Slagharen.

MET DANK AAN DE VOLGENDE KLASSEN VAN HOGESCHOOL KPZ

DT3A, DT4B1, DT4B2, VT4G (2020-2021).

SAMEN DE ROL VAN LEESBEVORDERAAR VERSTERKEN

KENNIS DELEN EN KENNIS CREËREN IN DE KENNISKRING TAAL VAN HOGESCHOOL KPZ

Hogeschool KPZ heeft al ruim vijf jaar een kenniskring Taal waarin onderwijsprofessionals uit diverse schoolbesturen (vaak taalcoördinatoren of leesspecialisten) en hogeschooldocenten taal van Hogeschool KPZ samen leren en kennis creëren rondom het taalonderwijs. Wenckje Jongstra, leider van de kenniskring vanaf het eerste uur, vertelt hoe de kring te werk gaat en wat dat op verschillende niveaus oplevert.

LEESBEVORDERING

'De kenniskring Taal komt zo'n vijf keer per jaar bij elkaar; altijd in een informele sfeer. Er wordt bijvoorbeeld altijd samen gegeten, maar wel met een vooraf samengestelde agenda. Ook de balans tussen iets komen halen en iets komen brengen wordt goed gemonitord. Toen we begonnen, hebben we eerst

op basis van een aantal state-of-the art artikelen over taal- en leesonderwijs gereflecteerd op onze praktijken. Dat betekent samen leeswerk selecteren en verdelen en vanuit de inhoud het gesprek aangaan over de verschillende praktijken. Welke kansen voor verbetering zagen we in het onderwijs aan (aankomende) leraren en welk thema binnen het zeer brede taal- en leesonderwijs wilden we extra aandacht geven?

We kozen al vrij snel voor het thema leesbevordering en formuleerden in 2016 een gemeenschappelijke visie: *'Wij leraren willen de hardop denkende, meelezende en meelevende leraren zijn die leerlingen ondersteunen in hun actieve ontdekkingsstocht. We willen ruimte bieden voor vragen en dilemma's in plaats van antwoorden en oplossingen te presenteren. Aandacht voor nieuwsgierigheid en de beleving zowel voor leerlingen als voor*

lerarenteams is hierbij essentieel, waarbij lezen geïntegreerd is in meerdere vakken'. Als ik nog eens kijk naar die visie, dan denk ik: daar is een hele wereld aan verbetering te winnen!'

ACTUELE TAALTHEMA'S

'Een groot deel van de agenda wordt bepaald door onderwerpen rondom leesbevordering, maar er is ook altijd ruimte op de agenda voor actuele taalthema's.

Bovendien delen we informatie buiten de bijeenkomsten om. In de loop van de jaren is er wel wat verloop geweest, maar eigenlijk is er al lange tijd een harde kern van enthousiaste onderwijsverbeteraars. Zij willen allen vanuit de bestaande kennis nieuwe praktijkkennis creëren: vaak zijn inzichten uit de literatuur wel bekend (input) en is ook duidelijk waar we naar toe willen (output), maar zoeken we naar hoe we dat kunnen doen (de throughput). En juist die implementiekennis is zo belangrijk voor het laten slagen van onderwijsverbetering.

De afgelopen jaren hebben we soms voor één of meer bijeenkomsten gasten gehad die hun kennis met ons deelden, bijvoorbeeld van de SLO, Stichting Lezen of promovenda op het gebied van leesbegrip en

leesmotivatie. Zij liepen een tijdje met ons op in de kenniskring. Ze willen bij de kring aansluiten om dichterbij de praktijk te zitten of innovatieve materialen getest te krijgen. Eigenlijk is de samenstelling steeds heel organisch. We zoeken expertise bij datgene wat we interessant vinden om te agenderen.'

NATIONAAL REGIEORGAAN ONDERWIJSONDERZOEK

'De Kenniskring is inmiddels uitgebreid en sinds het voorjaar van 2021 wordt vanuit de Kenniskring gedurende anderhalf jaar een gezamenlijk NRO-onderzoek uitgevoerd (Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek). Met het onderzoek willen we een aanpak ontwikkelen om leraren te versterken in hun rol als leesbevorderaar. Hogeschool KPZ is penvoerder. Ruim vijftig

leraren van zeven scholen uit vijf verschillende besturen nemen deel aan het onderzoek. Alle scholen zijn in de kenniskring vertegenwoordigd. Ook Stichting Lezen, Erasmus Universiteit Rotterdam en Hogeschool Viaa participeren. De subsidieaanvraag is stapsgewijs in de kenniskring doorlopen, heel leerzaam. In de samenwerking tussen wetenschap en praktijk en de diversiteit aan participerende scholen, ligt onze kracht!'

In een volgend nummer van *Veerkracht* volgt meer informatie over het onderzoek.

OVER DE AUTEUR

Dr. Wenckje Jongstra is associate lector Taalstimulering van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

ONDER DE GOLVEN VOOR ONZE KUST: EEN VERDRONKEN WERELD

(... MET MEER MENSEN DAN JE DACHT)

Het meeste zand waarmee de stranden worden aangevuld, komt uit de Noordzee, een paar kilometer uit de kust. Ook het nieuwe strand bij de haven van Rotterdam, de Maasvlakte 2, is gemaakt met zulk zand. Speciale schepen met grote slurven zuigen het op en leggen het langs de kust weer neer. Maar zo'n schip zuigt meer op dan alleen maar zand. Alles wat in de zeebodem zit, komt mee. Schelpen en vissenbotjes kun je dus nog wel op het strand verwachten, en heel misschien een paar planken van een gezonken schip. Maar een mammoetkies? Sinds wanneer is een mammoet een waterdier? (Onder de golven, p.6/7).

Kinderboekenauteur en archeologe Linda Dielemans heeft een levensmissie. Ze gaat als een echte jager-verzamelaar op zoek naar flonkerende verhalen die spelen in de prehistorie. Ze weet haar jonge lezers aan zich te binden: ze is een uitstekend verteller, heeft een grondige kennis over bodemschatten en een sterk netwerk van experts op allerlei gebied. Daarmee laat ze lang vervlogen dagen opnieuw tot leven komen en neemt ze lezers mee in haar nieuwsgierigheid naar het alledaagse leven van mensen van honderdduizenden jaren geleden toen flora en fauna de mens ontzag inboezemden en de mens maar te leven had naar de natuurwetten die zich aandienen.

Jaren geleden merkte ze al hoe inspirerend het was om kinderen bij een opgraving te interesseren voor de verhalen die hoorden bij de objecten die tevoorschijn kwamen. En toen ze besloot om de verhalen die bij haar leefden ook op te schrijven, werd die inspanning juist door de kinderen beloond: ze ontving als redelijk onbekende auteur in 2019 voor haar *Schaduw van de leeuw* de Senaatsprijs van de jonge jury - en dat is echt iets om trots op te zijn, want het is weinig auteurs gegeven om bekend te worden doordat de kinderen je uit de schaduw van veel bekendere auteurs laten stappen.

Het moet haar geholpen hebben om daarna een andere aanpak te kiezen. In haar verhalen lukt het haar om lezers te interesseren voor verzonnen levens, maar kan ze deze vertelkracht ook inzetten om een meer informatief boek te schrijven? In *Brons, over glimmende schatten in mistige moerassen*,

neemt ze de lezers mee in de herkomst en geschiedenis van brons en belicht ze een aantal beroemde bronzen schatten die ook letterlijk de hoofdrol opeisen. Waar goud en zilver als edelmetaal in onze wereld vanzelf een glansrol krijgen, maakt zij in de eerste zinnen ruimte voor brons: *'Waar gaat dit boek over? Over brons? Wat is dat nou voor onderwerp? Nou, een behoorlijk spannend onderwerp, dat kan ik alvast verklappen! Anders was dit boek er nooit gekomen. En geef maar toe, eigenlijk ben je best nieuwsgierig. Want je bent al aan het lezen.'* (Brons, p.7)

In het boek weet ze nieuwsgierigheid op te roepen door de vragen die ze stelt – vragen waar je zelf niet op gekomen was, zoals: waarom zijn sommige bronzen schatten in stromend water geworpen en andere in stilstaand water...? De gevonden schatten krijgen zo hun eigen geschiedenis, helemaal als ze in aparte hoofdstukken nog een keer hardop denkend optreden in spannende verhalen, zoals de bronzen bijl van de jonge, dappere Roek: *"Ik kan het voelen. De hand die me vasthoudt trilt. Hij is klam van het zweet. De jongen moet moeite doen om me niet te laten vallen. Ik begrijp het wel. Want ik weet wat we gaan doen."* (Brons, p.83)

Aan het einde van het boek beschrijft ze het gevoel dat ze jaren eerder, in 2016, kreeg toen ze in de zaal van Rijkmuseum voor Oudheden het zwaard van Ommerschans met de vijf andere beroemde reuzenzwaarden verenigd zag tijdens de tentoonstelling *Vlijmscherp Verleden*. Ze vond het een magisch gevoel, wat haar verbeelding stimuleerde. *'Brons is bijzonder. Het is voor eeuwig te gebruiken. Het heeft ervoor gezorgd dat mensen duizenden jaren geleden macht kregen en weer verloren. Het heeft een hele samenleving gevormd. En na al die tijd vertelt het nog steeds verhalen.'* (Brons, p. 169/170)

Haar laatste boek *Onder de golven* is dit jaar verschenen en nu heeft het RMO in Leiden tegelijkertijd een tentoonstelling ingericht over Doggerland, het verdronken land in de Noordzee. Dat zorgt voor een sterke kruisbestuiving, want als je het boek leest dan wil je graag naar het museum om sommige beschreven voorwerpen ook echt te zien. En andersom: als (in september) het nieuws naar buiten komt dat er nu ook een gezicht van Krijn, de oudste Nederlander, te bewonderen is, dan pak je het boek erbij om nog eens na te lezen hoe het gezicht gereconstrueerd is en waaraan je kunt herkennen dat Krijn een Neanderthaler is. Het boek

maakt ook duidelijk dat het bepaald geen vegetariër is en legt heel goed uit hoe en waarom koolstof-datering precies kan bepalen wanneer iemand of iets geleefd heeft.

Ook nu weer werkt de auteur met verhalen, die in het begin van het boek wat minder toevoegen, maar aan sterkte winnen naarmate het boek vordert. Zo geeft ze een mooie rituele verklaring voor een stukje van een pijlpunt dat in een bot van een opgedolven hert is aangetroffen. Goed doordacht is ook het verhaal van Krijn, die in het boek Inan heet, bijgenaamd de bult. In dit verhaal komt Inan echt tot leven en wordt hij mens onder de mensen, waarmee Dielemans de hedendaagse lezer laat meevoelen dat Neanderthalers mensen net als wij geweest zijn.

Maar waarom Inan in plaats van Krijn? Nadat in 2001 voor de kust van Zeeland een stukje van een fors uitstekende wenkbrauwboog (een opvallend kenmerk van een Neanderthaler) is gevonden met daarop een vergroeiing van het bot, hebben wetenschappers hem Krijn genoemd, een typisch Zeeuwse naam. Maar ja, waar slaat dat op wanneer het verhaal zich 10.000 jaar geleden afspeelt in een tijd dat er nog geen Nederland, laat staan Zeeland bestond, en je wil wel dat lezers in je verhaal geloven?

Wat sterk werkt in dit hele boek is hoe je, door de manier waarop de informatie verpakt is, stukje bij beetje een idee krijgt van de weidsheid, de ongereptheid en ongenaakbaarheid van het (bevroren) stuk land tussen Engeland en Nederland, toen er nog geen Noordzee golfde. Hoe mensen en dieren probeerden hier te overleven tussen het natuurgeweld. Wist je dat er lange tijd een enorme brede waterval geweest is en hoe het mogelijk is dat er geregeld mammoetkiezen gevonden worden op een van onze stranden? Mocht je willen weten waar je precies naar botten en kiezen kunt zoeken, lees dan het hele boek uit.

OVER DE AUTEUR

Hugo van den Ende is hogeschooldocent taal op Hogeschool KPZ.

BESPROKEN BOEK

Brons. Over glimmende schatten in mistige moerassen, Linda

Dielemans ill. Sanne te Loo, Fontaine Uitgevers 2019

Onder de golven, het verhaal van Doggerland, Linda Dielemans ill.

Djenné Fila, Fontaine Uitgevers 2021

‘ALS IK ZELFSTANDIG WERK, DOE IK GEEN ONNODIGE DINGEN’

Hoe leraren de verantwoordelijkheid geleidelijk kunnen overdragen aan de leerlingen om ze te stimuleren aan de slag te gaan met hun persoonlijke leerdoelen.

Neem een daltonkindcentrum met (des-)kundige leraren en een bevlogen directie, waar samen leren en innoveren voorop staat en ieder teamlid zich bewust is van zijn taak en impact op de leerlingen. Wat kan een vierdejaars student van Hogeschool KPZ daar aan duurzame innovatie brengen? In dit artikel zal ik beschrijven hoe ik vorig schooljaar samen met het team van daltonkindcentrum de Markesteen van ontwikkelvraagstuk tot passende interventies ben gekomen.

‘We willen graag dat de leerlingen zelfstandiger zijn.’
‘Ja, dat ze minder afhankelijk van mij zijn, minder afwachtend en dat ze uit zichzelf gaan leren’. ‘We willen ze zo graag loslaten, maar het lijkt alsof dat nog niet kan, alsof ze nog een zetje nodig hebben’.
‘Het is bijzonder, als je kijkt naar de veranderende leerhouding van de jongste tot de oudste leerlingen’.
‘Klopt! Het lijkt alsof ze de intrinsieke motivatie tot leren ergens onderweg verliezen, dat ze steeds minder leren omdat ze dat willen, maar steeds meer omdat ze denken dat het moet. Hoe doorbreek je dat?’ ‘Je zou verwachten door ze zelf doelen te laten formuleren, we zien alleen nog niet het gewenste effect’. ‘En wat te denken van die groep leerlingen die niet effectief om lijkt te gaan met de vrijheid die taaktijd biedt; grote passen, snel thuis; of lastige taken eindeloos uitstellen.’

Eindpresentatie op afstand.

ACTUALITEIT VAN DALTONONDERWIJS

Toen Helen Parkhurst rond het begin van de vorige eeuw, noodgedwongen, haar onderwijs flexibeler begon vorm te geven (Van der Ploeg, 2010), werd daarmee de eerste stap gezet van traditioneel onderwijs naar vernieuwend onderwijs. Ze stond destijds voor een gemêleerde groep van veertig leerlingen waarbij ze geen recht kon doen aan alle individuele leerbehoeften door frontaal les te geven. Samenwerking, zelf plannen en dus zelf het leertempo bepalen werden essentiële vaardigheden om tot leren te kunnen komen in haar klas. Later werden daar taken en tabellen aan toegevoegd: de leerstof in planbare en overzichtelijke stukjes verdelen en de mogelijkheid om ontwikkeling te visualiseren.

Maken we een sprong in de tijd, dan wordt duidelijk waarom een visie op onderwijs van honderd jaar geleden, nu actueler en urgenter is dan ooit. Tot twee keer toe kwam het onderwijs tot stilstand en moesten leerlingen noodgedwongen vanuit huis leerdoelen behalen en zich ontwikkelen. Hopelijk herhaalt deze situatie zich niet, maar de vraag naar passend onderwijs is er, weer terug in de schoolbanken, niet minder om geworden. De intrinsieke wens om iedere leerling een gelijkwaardige kans te geven binnen het 'reguliere' onderwijs, in een klas waar de behoeften sterk uiteen lopen, maakt het voor een leraar bijna ondoenlijk om iedere leerling persoonlijk te begeleiden. Een mogelijke oplossing zal dan liggen in een hoge mate van zelfstandigheid bij de leerlingen. En die hoge mate van zelfstandigheid, is wat de leraren van DKC de Markesteen wensen voor hun leerlingen.

Die wens vloeit logischerwijs voort vanuit de kennis over leren die aanwezig is binnen de school en de daltonprincipes waarop de Markesteen het onderwijs baseert. Door middel van verkennende gesprekken kon voorzichtig worden geconstateerd dat zowel leerlingen als leraren wisten wat zelfstandig werken en leren inhield en aan welke randvoorwaarden moest worden voldaan (knows), maar dat de vertaalslag naar de praktijk uitbleef (knows how). Dit resulteerde in leerlingen die passief waren in hun leerproces en handelingsverlegenheid bij leraren omdat ze de vinger maar niet op de spreekwoordelijke zere plek konden leggen.

Leerling met ontwerp.

LEREN LEREN IS AAN TE LEREN

Met dat vraagstuk ben ik de literatuur ingedoken: welk element ontbreekt in de gedegen en ogenschijnlijk effectieve aanpak, hoe komt het dat leerlingen die gestimuleerd worden tot zelfstandigheid minder autonoom zijn dan wenselijk is. Begrippen en theorieën als de leerkuil, de flow-theorie en het GRRIM boden houvast: om leren 'aangenaam' te houden moet er balans zijn tussen de ervaren uitdaging en de moeilijkheid van de taak. Wordt de taak als te moeilijk ervaren dan ontstaat er apathie en is de taak te makkelijk dan ontstaat er verveling (Csikszentmihaly, 2008). Wanneer leerlingen door de leerkuil gaan, moet die kuil continu binnen het gebied van de 'flow' blijven (Nottingham, 2017). Maar hoe blijven leerlingen binnen dat optimale gebied? Daar komt de leraar als cruciale speler in beeld (Verstraete & Nijman, 2020). Aanleg om te kunnen leren speelt dan een ondergeschikte rol: leren leren is aan te leren. Een kind is vanaf de geboorte bezig met kopiëren. Leren praten, lopen, fietsen. Zonder een 'model' zou die ontwikkeling niet of nauwelijks tot stand komen. In de basisschoolleeftijd verandert daar weinig aan. Hoe schilder je de zon? Kijk bij je buurman. Uit welke elementen bestaat een boek? Bekijk hoe je juf of meester het voorleesboek introduceert. Kinderen die willen leren, zijn continu legitiem aan het afkijken om zich vervolgens de afgekeken strategie eigen te maken en in te zetten om hun eigen leerdoelen te bereiken. Om deze kennis om te zetten tot een positieve leerhouding bij alle leerlingen, stelt de literatuur, is aandacht nodig voor metacognitieve leerstrategieën. Dit zijn strategieën die een regulatie van de metacognitie ondersteunen en sturen: het denken over het eigen denken, het weten van het eigen weten, de kennis over de eigen kennis.

VERTAALSLAG NAAR DE PRAKTIJK

Het antwoord op het praktijkprobleem zou dus kunnen liggen in het systematisch en structureel aanbieden van leerstrategieën gericht op de metacognitie. Leerlingen ontwikkelen op die wijze een gereedschapskist die ze kunnen raadplegen op het moment dat ze niet tot (zelfstandig) leren komen en afhankelijk lijken te zijn van hun leraar. Maar hoewel de literatuur hierover consensus liet zien, werden er weinig voorbeelden gegeven van hoe dat in de praktijk er dan uit zou zien. Daar lag voor mij de uitdaging: bewezen strategieën samenvoegen tot een ontwerp dat direct toepasbaar zou zijn voor de leraren en leerlingen.

De leraren zijn voor een periode van drie weken systematisch aandacht gaan besteden aan de metacognitieve leerstrategieën, waarbij ze zowel handelingswijzers voor de leerlingen als instructiemodellen voor henzelf tot hun beschikking hadden. Om de verschillende strategieën structureel aan te bieden, werden ze gegoten in een instructiemodel gebaseerd op GRRIM (Pearson & Gallagher, 1983). Op die wijze zou de verantwoordelijkheid geleidelijk overgedragen kunnen worden aan de leerling. Er is voor gekozen de volgende vijf strategieën uit te werken:

- **Begrip controleren**
Leerlingen leren door vragen te stellen aan zichzelf of ze de opdracht voldoende begrijpen en wat zij nog nodig hebben om het leerdoel te behalen.
- **Werken volgens OUC-structuur**
OUC staat voor oriënteren, uitvoeren, controleren. Door dit toe te passen werken de leerlingen systematisch aan hun opdracht en dit draagt bij aan zorgvuldig werken.
- **Prioriteren volgens het Eisenhowermodel**
Het Eisenhowermodel stimuleert overzicht houden en de verschillende opdrachten te prioriteren. Leerlingen plaatsen de opdrachten op basis van verschillende criteria in een tabel en komen uiteindelijk tot een volgorde van werken
- **Wat als... dan...-regel**
Zelfsturing van het leerproces kan niet zonder zelf bepalen wat je leerdoel is en hoe je daar komt. Met deze strategie formuleren de voorwaarden om hun leerdoel te behalen.
- **Reflectie op succes**
Naast concentreren op verbetering, is het ontzettend zinvol om stil te staan bij successen. Wanneer leerlingen een leerdoel behalen kunnen ze met behulp van vier vragen bepalen waarom ze dit succes hebben behaald en wat ze daarvan mee kunnen nemen naar een volgend leerdoel.

Na afloop van het implementatieproces spraken de leraren uit het prettig te vinden om handvatten te hebben om de leerlingen te ondersteunen in het vakoverstijgend leren leren. En hoewel de leerlingen niet altijd het nut ervan inzagen – de intrinsieke motivatie dus nog niet op gewenst niveau was – was het zichtbaar in de praktijk dat ze een structurelere taakaanpak hanteerden op het moment dat zij een visueel stappenplan binnen handbereik hadden.

EN NU VERDER...

Een leerling wist het tijdens verkennende kindgesprekken in het vooronderzoek mooi te verwoorden: 'Als ik zelfstandig werk, doe ik geen onnodige dingen.' Toch constateerde ik na afloop van het implementatieproces dat leerlingen, ondanks de gepleegde interventies, nog wel 'onnodige dingen' deden tijdens het zelfstandig werken aan leerdoelen. Dit onderzoek heeft ons veel inzichten opgeleverd, de gewenste situatie ligt binnen handbereik, maar er zijn ook voldoende discussiepunten om mee verder te gaan. Het is bijvoorbeeld zinvol om vervolgonderzoek te doen naar de (intrinsieke) motivatie tot leren, het voeren van kindgesprekken of de laatste stappen van het GRRIM toepassen – dus volledige verantwoordelijkheid overdragen naar de leerlingen. Deze aanbevelingen zijn gedaan aan het team van de Markesteen en de nieuwe afstudeerstudent. En nu ik dit jaar zelf onderdeel ben geworden van het schoolteam, kan ik die ontwikkelingen blijven volgen én een bijdrage leveren aan innovatie in de school, zodat de leerlingen 'geen onnodige dingen' doen op het moment dat zij zelfstandig werken.

LITERATUUR

- Csikszentmihaly, M. (2008). *Flow: The psychology of Optimal Experience*. New York City, NY: HarperCollins.
- Nottingham, J. (2017). *The learning challenge: How to guide students through the Learning Pit to achieve deeper understanding*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Pearson, P. D., & Gallagher, G. (1983). *The gradual release of responsibility model of instruction*. *Contemporary Educational Psychology*, 8(3), 112-123.
- Van der Ploeg, P.A. (2010). *Dalton Plan: oorsprong en theorie van het daltononderwijs*, Deventer: SDUP, pp. 10-17.
- Verstraete, I., & Nijman, K. (2020). *Handboek leren leren voor het voortgezet onderwijs: 5 krachtige leerprincipes vertaald naar de praktijk* (4e druk). Huizen: Pica.

OVER DE AUTEUR

Renee van Rijswijk is in juni 2021 afgestudeerd als Leraar Basisonderwijs aan Hogeschool KPZ en is nu werkzaam op DKC de Markesteen in Zwolle.

WOW, WAT EEN CARRIÈREPERSPECTIEF!

Werken in het onderwijs? Dan heb je toch amper een loopbaanperspectief? Eens een leraar, altijd een leraar! Een veelgehoorde dooddoener, boordevol chagrijn die totaal geen recht doet aan de prachtige onderwijspraktijk.

Het onderwijs is zo'n gave sector. Als professional doe je ertoe, het is een van de betekenisvolste sectoren die er is. Je draagt bij aan de bloei en groei van jonge mensen, je legt de basis voor onze maatschappij en voegt waarde toe aan de toekomst van een hele natie. En dan is er ook nog eens volop ruimte voor persoonlijke groei en professionele ontwikkeling.

Zelf ben ik ooit begonnen als leraar op een school voor praktijkonderwijs. Vervolgens ben ik Toegepaste Onderwijskunde gaan studeren en heb ik jaren gewerkt bij SLO, het nationaal expertisecentrum voor curriculumontwikkeling. Daar heb ik binnen de driehoek van beleid, wetenschap en onderwijspraktijk op allerlei manieren mogen meewerken aan innovaties gericht op het onderwijs van morgen: als ontwikkelaar, onderzoeker, adviseur en als manager van de afdelingen voor speciaal onderwijs en primair onderwijs. Ook heb ik veel door Europa mogen reizen en veel mogen leren over de onderwijssystemen en culturen in andere landen. En al die tijd ben ik nieuwsgierig gebleven en heb ik me met veel plezier en zin op diverse terreinen kunnen en mogen blijven ontwikkelen.

Nu ben ik alweer ruim een jaar bestuurder van Varietas. Een stichting met grofweg 30 onderwijslocaties, 500 medewerkers en 5000 leerlingen in de regio Twente-Salland. Als bestuurder van Varietas zie ik elke dag weer zoveel medewerkers die bevlogen aan het werk zijn, maar ook in ontwikkeling zijn en gedurende de jaren

keuzes maken die bij hen passen. Jonge collega's die willen ervaren of leidinggeven iets voor hen is en die de stap maken als teamleider of locatieleider als opmaat naar een rol van directeur. Medewerkers die helemaal blij worden van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeftes en kiezen voor een loopbaanstap als intern begeleider, begaafdheids- of gedragsspecialist. Collega's die zich scholen in de master Leren en innoveren en zich gaandeweg meer richten op onderwijsinnovaties binnen de eigen school of samen met andere scholen binnen de stichting. Medewerkers die er enorm van genieten om stagiaires of startende leraren te begeleiden in de eerste jaren van hun ontwikkeling. Collega's die de overstap wagen naar een andere onderwijsvorm, zoals het voortgezet onderwijs, het ROC of een lerarenopleiding. Er zijn ook collega's die bewust kiezen voor een stap naar een kennisinstelling, een uitgever of die als ZZP'er aan de slag gaan. En er zijn gelukkig ook heel veel collega's die na vele jaren nog boordevol passie en vakmanschap het lerarenberoep uitoefenen. En natuurlijk zijn er ook collega's die besluiten alsnog een loopbaanstap te maken in een andere sector dan het onderwijs.

In het onderwijs is zoveel ruimte voor persoonlijke groei, ontwikkeling en loopbaanstappen. Mits je de ruimte krijgt en neemt om jezelf te blijven ontwikkelen, je de verantwoordelijkheid voelt en neemt voor je eigen professionaliteit en het lef en de moed hebt om af en toe een zijstap te durven maken.

Ik ken geen sector waar er zoveel mooie kansen liggen als in het onderwijs!

Berthold van Leeuwen
Voorzitter College van Bestuur Stichting Varietas

SCHOOL IN BEELD

HERIJKINGSTRAJECT OPENBARE DALTON BASISCHOOL DE VOORPOORT

OBS De Voorpoort, gelegen in het centrum van de prachtige oude vissersstad Vollenhove, is dit schooljaar begonnen aan een tweejarig herijkings-traject daltononderwijs.

Bij zijn aantreden in januari 2021 kwam directeur Leendert Kroes er al snel achter dat De Voorpoort een uitdagende periode achter de rug had. Er was sprake van personeels- en directiewisselingen. Dat leidde ertoe dat het huidige team zich de vraag stelde of daltononderwijs het type onderwijs was waar de school nou echt voor stond of dat er wellicht beter gekozen kon worden voor een andere vorm van onderwijs. Een typerend voorbeeld hiervan is het plaatsen van de nieuwe naamborden (met nieuw logo) van onze school op de gevel in het verleden. Het woord dalton is hierop niet vermeld.

In gesprek met het team is openlijk gesproken over de twijfel t.a.v. het daltononderwijs, echter al snel werd duidelijk dat iedereen er wel degelijk achter stond. Ook de gevormde driegroeps combinaties binnen school dragen bij aan het daltononderwijs en vormen een extra uitdaging. Daarmee werd een gezamenlijk doel gezet voor de toekomst! Het ging niet langer over of we daltonschool wilden zijn, maar over hoe we dalton weer op de kaart konden krijgen. De grote vraag was 'Waar te beginnen?' Er waren namelijk collega's die in het verleden de daltonopleiding voor leraren hadden afgerond en collega's die letterlijk aan het begin van hun carrière in het daltononderwijs stonden.

Dat we het herijken van onze daltonschool niet 'even' konden gaan doen, was voor iedereen helder. Daar was meer voor nodig. Via een tip van de Nederlandse Dalton Vereniging (NDV), kwam de school uit bij Wenke Perspectief. De contacten werden snel gelegd met

Annemarie Wenke (oud-kwaliteitscoördinator/oud-docent KPZ) en eerste kennismaking met Hans Wenke (oud interim-directeur KPZ) volgde. Het klikte en samen is er een schooltraject uitgezet van twee jaar, waarin de leraren en onderwijsassistenten zonder daltoncertificaat ook hun certificaat kunnen halen. Een van de leraren volgt de opleiding tot daltoncoördinator, zodat alle in

gang gezette veranderingen ook in de toekomst geborgd zijn én blijven. Ook na afronding van ons traject.

In de komende twee jaar pakken wij diverse onderwerpen aan om de dalton way of living weer naar boven te halen en verder te scholen.

We zijn gestart bij het waarom. Waarom willen we daltonschool zijn? Wat verstaan we onder de kernwaarden? Hoe leggen we dit uit aan ouders? In hoeverre komen de kernwaarden (verantwoordelijkheid, reflectie, samenwerken en zelfstandigheid) wel en niet naar voren in ons dagelijks handelen? Daarbij kijken we natuurlijk naar het handelen van de leraar, maar ook hoe we dit doen als team. Dit is het 'parallel proces' van dalton. Als je werkelijk wilt werken vanuit de daltonkernwaarden, dan komt het altijd en overal terug in iedere keuze die je maakt.

In het traject zit een sterke verwevenheid van theorie, praktijk en de persoon die het uitvoert. We zijn gestart met daltonconsultaties waarin heel dichtbij de zone van naaste ontwikkeling feedback wordt gegeven. De leraar kan daarmee direct verder. Het is de bedoeling, dat we dit gaande weg het traject ook zelf kunnen organiseren met behulp van

collegiale consultaties en/of intervisie. Het samenwerken, reflecteren op eigen handelen en leren van en met elkaar is ook een onderwerp,

Dit traject schoolt ons niet alleen in hoe de zelfstandigheidsontwikkeling, het samenwerken, werken met een taak en reflecteren door kinderen te organiseren en begeleiden, maar helpt het ons ook de cultuur en al neergezette structuur verder door te ontwikkelen.

Een plan maken is één ding, maar wat zien we nu op korte termijn al terug in de kwaliteit van ons onderwijs?

We zijn ons al veel meer bewust van het effect wat zelfstandig werken bij onze leerlingen teweeg brengt en dat het ertoe doet! Onze leerlingen leren van en met elkaar, maar ook luisteren naar elkaar en naar de leraar. Er wordt veel meer gebruik gemaakt van alle ruimte die we in ons prachtige (van binnen volledige gerenoveerde) gebouw hebben. We vertellen onze ouders actief wat we aan het doen zijn via onze nieuwsbrief en zodra alle mogelijkheden het toelaten, organiseren wij een informatieve ouderavond. Onze teamkamer wordt binnenkort een stuk gezelliger ingericht; we gaan kijken of we ons naambord kunnen voorzien van het woord dalton en we pakken ons schoolplein verder aan.

Kortom, de school bruist! En laat het bruisen nou een belangrijk kwaliteitscriterium zijn, zo leerden we van Annemarie en Hans. Bruisen geeft plezier en dat is belangrijk voor het eigenaarschap waar iedereen het over heeft.

OBS De Voorpoort is van de veertien Op Kop scholen in de gemeenten Steenwijkerland en Zwartewaterland. Ca. 200 medewerkers verzorgen het onderwijs aan ong. 1650 leerlingen. Op Kop scholen zijn gericht op samenwerking met ouders, leerlingen, instellingen op het gebied van Kinderopvang, cultuur en sport. Kijk voor meer info op www.stichtingopkop.nl. Benieuwd naar hoe ons traject er verder uitziet of ben je geïnteresseerd in onze school? Bel dan met 0527 - 241 484 of kijk op www.obsdevoorpoort.nl. Onze leerlingen leiden je graag rond! Wij zijn ook te vinden op bekende socials als Facebook, Instagram en LinkedIn.

OVER DE AUTEUR

Leendert Kroes is directeur van OBS De Voorpoort in Vollehove.

MET MEDEWERKING VAN

Judith Post (daltoncoördinator) en Helma Warnders (locatiecoördinator).

(W)ELKE LERAAR LEEST DIT?! CURRICULUMONTWIKKELING IS BEST WEL MOEILIJK

In de rubriek (W)elke leraar leest dit?! wordt steeds een boek besproken dat interessant is voor pedagogisch professionals die werkzaam zijn in het domein kind en educatie.

Elke onderwijsprofessional is voortdurend bezig met het aanpassen van zijn onderwijs. Soms op basis van evaluaties van leerlingen of studenten, soms op basis van nieuwe inzichten opgedaan tijdens een bezoek aan conferenties of het lezen van interessante blogs en artikelen of vanwege nieuwe richtlijnen vanuit het bestuur of de overheid. Maar in hoeverre wordt gekeken naar de curriculumtheorie? Erik Meester geeft met zijn boek *Wetenswaardig. Curriculumontwikkeling voor primair onderwijs* richting aan aanpassingen van het onderwijs.

WAT IS EIGENLIJK EEN CURRICULUM?

Het voorwoord van prof. dr. Anna Bosman zet direct de toon voor dit boek: 'Alles begint met kennis en een theorie over de werkelijkheid. Zonder kennis lopen we rond in een mist, we kunnen geen richting of doel bepalen en lopen zo het risico in rondjes te draaien. Zonder theorie kunnen we onze veronderstellingen niet toetsen. Niets is zo praktisch als een goede theorie' (p.13). Erik Meester besteedt in dit boek veel aandacht aan wat een curriculum eigenlijk precies is. Hij noemt dit curriculumtheorie. Van oorsprong is curriculum een Latijns woord dat race of racebaan betekent. De Nederlandse Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) gebruikt de term leerplan voor curriculum. Anderen spreken ook wel over leergang of onderwijsgang. Hij laat zien dat er veel curriculum- of leerplanmodellen en -definities in omloop zijn, maar dat ze meestal drie basis-elementen bevatten. Het curriculum beschrijft in ieder geval (p. 29):

- Wat leerlingen dienen te leren (de beoogde onderwijsdoelen) en langs welke weg de doelen kunnen worden bereikt (de leerlijn);

- Hoe de leerlingen worden gestimuleerd en ondersteund in het behalen van die doelen (de onderwijsleeromgeving);
- En de mate waarop in kaart gebracht wordt of die doelen ook daadwerkelijk behaald worden (onderwijsevaluatie).

Het boek bestaat uit acht hoofdstukken verdeeld over drie dimensies, namelijk Curriculumtheorie, Curriculumontwerp en Curriculumimplementatie. Elk hoofdstuk sluit af met een samenvatting en een uitgebreide literatuurlijst.

COMPLEXITEIT EN VAKMANSCHAP CENTRAAL

Het wordt in dit boek duidelijk dat curriculumontwikkeling best ingewikkeld is. En zonder kennis over leren, onderwijs en het curriculum kun je je afvragen of je voldoende voorbereid bent om te starten met ontwerpen. Eerst moeten allerlei aspecten van de curriculumtheorie besproken worden, dan pas kan begonnen worden aan het curriculumontwerp en daarna moet de implementatie nog volgen. Bij curriculumontwerp is het fijn om te lezen dat er niet één vaste receptuur is voor het ontwikkelen van een curriculum. Wel zijn er onderbouwde principes die kunnen helpen om tot een doordacht ontwerp te komen: algemene vorming, coherentie, cumulatie, specificiteit, selectiviteit, praktische uitvoerbaarheid en verzelfstandiging. Als je met je team geen overeenstemming over deze principes kunt bereiken loop je grote kans dat het daaropvolgende ontwerpproces mislukt.

Meester reikt de lezer een stappenplan voor curriculumontwikkeling aan (p. 229):

- **Formuleer een expliciete en richtinggevende curriculumtheorie;**
- **Stel leidende ontwerpprincipes voor het curriculum vast;**

- Bepaal de concrete onderwijsdoelen die je met leerlingen wilt bereiken;
- Ontwerp de toetsen en onderwijsactiviteiten in lijn met je doelen;
- Bedenk een strategisch en gefaseerd implementatieplan;
- Begeleid de implementatie nauwlettend op inhoud en proces;
- Borg en vier je successen.

INHOUDELIJKE DIEPGANG EN DEFINITIE KWESTIES

Verder is het belangrijk om te beginnen met het einde voor ogen: zowel de toetsen als onderwijsactiviteiten dienen te worden afgestemd op de doelen waarnaar zij leiden. Deze achterwaartse denkwijze heeft een sterk filterend en sturend effect op de inrichting van het onderwijs, omdat er veel scherpere keuzes gemaakt kunnen worden over hoe onderwijstijd wordt besteed. 'De centrale boodschap is dat gebrek aan inhoudelijke diepgang en heldere definities van veel gebruikte begrippen binnen een schoolteam een reële bedreiging vormen voor het succes van curriculumontwikkelingen'. (p.28)

Meester bespreekt het curriculaire spinnenwebmodel van Van den Akker uit 2003 met tien curriculumcomponenten:

- Rationale (waartoe leren leerlingen);
- Onderwijsdoelen (welke doelen moeten leerlingen daarvoor bereiken);
- Inhouden (wat moeten ze daartoe weten en kunnen), onderwijsactiviteiten (hoe kunnen leerlingen dat leren);
- Rol van de leraar (wat is in dat leerproces de rol van de leraar);
- Leermaterialen (welke materialen en media zijn daarbij bruikbaar);
- Groepering (met wie en in welke samenstelling(en);
- Leren (leerlingen);
- Locatie (in welke fysieke en sociale omgeving leren leerlingen);
- Tijd (wanneer en hoe lang (per vakgebied) leren leerlingen) en
- Toetsing (hoe maken we de vorderingen in het leren zichtbaar (p. 31).

Van den Akker maakt ook verschil tussen het geplande curriculum (het ideaal), het opgevoerde curriculum (wat er in de praktijk van terecht komt) en het gerealiseerde curriculum (combinatie van hoe leerlingen het curriculum hebben beleefd en wat ze geleerd hebben (p. 37). Nog een aspect van het curriculum is het niveau, er wordt vaak onderscheid gemaakt tussen macro-, meso-, micro- en nanoniveau, waarbij macroniveau in dit geval om het

landelijke onderwijssysteem gaat, mesoniveau gaat over de schoolorganisatie, microniveau over het klaslokaal en het nanoniveau betreft de leerling. Vervolgens wijst Meester nog op het verborgen curriculum en het gemiste curriculum. Met het verborgen curriculum wordt bedoeld welke impliciete boodschap het curriculum afgeeft aan leerlingen. Dat zijn keuzes die gemaakt zijn, maar niet beschreven staan, denk aan bespreken van onderwerpen als ongelijkheid, klimaatverandering en de keuze van verhalen die wel of niet verteld worden. En het gemiste curriculum is alles wat leerlingen niet aangeboden krijgen. Het is wel relevant om dit eens in beeld te brengen: wat hebben wij onze leerlingen/studenten eigenlijk niet kunnen aanbieden en waarom wij de keuze gemaakt om dit niet aan te bieden? Dit is een ongemakkelijke, maar wel een essentiële vraag.

CULTURALISTEN, PRAGMATISTEN, NATURALISTEN EN ACTIVISTEN

Ten slotte bespreekt Meester vier aan Schiro (2012) ontleende curriculumideologieën: Scholar Academic ideology, Social Efficiency ideology, Learner Centered ideology en Social Reconstruction ideology. Zo is de zogenoemde Learner Centered Ideology te herkennen in bijvoorbeeld ontwikkelingsgericht onderwijs of kindgericht onderwijs. Voor de leesbaarheid zijn de aanhangers van die ideologieën vertaald naar respectievelijk de culturalisten, de pragmatisten, de naturalisten en de activisten. Elk van die groepen aanhangers heeft zijn eigen waardesysteem, jargon, grote voorbeelden en vijanden. Ook moeten er keuzes gemaakt worden in curriculumontwikkeling: bijvoorbeeld in hoeverre de wetenschap de curriculumontwikkelaar iets te bieden heeft. De afgelopen decennia heeft de wetenschap bijvoorbeeld de mythe van leerstijlen ontkracht, maar ook het idee van de leerpiramide, de digital native, multitasking en meervoudige intelligentie als didactisch raamwerk.

Het is een aardige exercitie voor elke school en elke onderwijsinstelling om de eigen ideologie en keuzes eens bloot te leggen alvorens aanpassingen te doen in het onderwijsaanbod.

BESPROKEN BOEK

Wetenswaardig. Curriculumontwikkeling voor primair onderwijs, Erik Meester. 272 pagina's, Pica.

TIP

Beluister ook de podcast van Tjip de Jong met Erik Meester via tjipcast.nl.

LUISTER NAAR DE PODCAST OVER INTERPROFESSIONEEL SAMENWERKEN

Het zal jullie niet ontgaan zijn, interprofessioneel samenwerken is een onderwerp waar Hogeschool KPZ zich veelvuldig mee bezig houdt. In het vorige themanummer van Veerkracht is het begrip interprofessioneel samenwerken uitgediept, maar er valt ook nog veel te ontdekken over de samenwerking tussen professionals met verschillende expertises. Dirkje Visser en Trynke Keuning hebben daarom een podcastserie opgenomen waarin ze in zes afleveringen onderzoeken hoe de praktijk vorm kan geven aan interprofessioneel samenwerken. Ze gaan in op thema's als interprofessioneel opleiden, de factoren die interprofessioneel samenwerken makkelijker of moeilijker maken, maar vooral ook op wat interprofessionele samenwerking oplevert voor professionals, ouders en kinderen.

Dirkje Visser is als docent pedagogiek in de associate degree opleiding Pedagogisch Educatief Professional (ad PEP) en als leerteambegeleider in het innovatiecluster Kind en Educatie veel bezig met het thema interprofessioneel samenwerken. Dirkje: 'De passie voor dit onderwerp had ik al als docent pedagogiek op de pabo: hoe kunnen we door samen te werken de ontwikkeling van ieder kind zo positief mogelijk stimuleren? Bij de PEP zie ik fantastische dingen op het gebied van samenwerking tussen professionals. Die samenwerking heeft echt een meerwaarde voor ouders en kinderen, daar zouden we nog veel meer gebruik van moeten maken!' Dirkje wilde daarom onderzoek doen naar dit thema. Ze nam deel aan een onderzoeksgroep van docenten binnen Hogeschool KPZ en dacht in dat kader na over hoe dit aan te pakken. Dirkje: 'Ik zocht naar een manier om data vast te leggen: je hebt tijdens zo'n onderzoek vaak hele mooie gesprekken. Die kun je

transcriberen en daar schrijf je vervolgens over. Maar eigenlijk zijn die gesprekken op zichzelf al heel erg waardevol. Toen kwam ik op het idee van een podcastserie.' Samen met Trynke Keuning, die als postdoctoraal onderzoeker ook verbonden is aan het thema interprofessioneel samenwerken, is Dirkje gaan nadenken over onderwerpen die in de podcast naar voren moesten komen. Trynke: 'We kwamen tot de conclusie dat we vooral graag willen laten zien hoe het *kan* in de praktijk om die praktijkvoorbeelden dan weer te koppelen aan theorie. We kenden allebei mooie voorbeelden in ons netwerk, die heel inspirerend kunnen zijn voor studenten, docenten en het werkveld. De mensen die we vroegen mee te doen waren allemaal direct heel enthousiast en voor we het wisten hadden we een hele serie samengesteld.'

ZES AFLEVERINGEN

De podcastserie bestaat uit zes afleveringen. In de eerste introducerende aflevering wordt het begrip interprofessioneel samenwerken in het domein kind en educatie geïntroduceerd en staan Dirkje en Trynke samen stil bij het verwachte belang van die samenwerking voor pedagogisch professionals, leraren, kinderen en ouders. In de tweede aflevering van de serie gaat Trynke in gesprek met voormalig opleidingsmanager Vivian Tevreden en voormalig teamleider Ria Colenbrander over de opleidingen van Hogeschool KPZ die zich specifiek richten op interprofessioneel samenwerken. Zij vertellen over de aanleiding en de opzet van de associate degree Pedagogisch Educatief Professional en de Master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie. Daarbij delen ze ook de uitdagingen in het werkveld en hun wensen voor de toekomst. In aflevering drie tot en met vijf komen drie praktijkorganisaties aan het woord. In de derde aflevering spreekt Trynke met Dagmar Fonken (intern begeleider) en Christel Heeren (gezinsprofessional bij Sterk Huis), beiden betrokken bij basisschool de Zuidwester in Tilburg.

De school staat in een wijk met veel gezinnen met een complexe problematiek. Met hun Team op Maat, een intern begeleidingsteam met professionals van binnen en buiten de school, werken zij intensief interprofessioneel samen om problemen bij kinderen snel op te sporen en aan te pakken. In aflevering vier is Dirkje Visser in gesprek met Sjura Ouwehand, Adriëtta Bos en Rennie Stam van Integraal Kindcentrum De Zevensprong (stichting Codenz) en Prokino Kinderopvang, in Dronten. Vanuit hun functies als leidinggevende kinderopvang, directeur onderwijs en intern begeleider vertellen zij hoe hun kindcentrum is ontstaan, hoe ze tot een gezamenlijke missie en visie zijn gekomen en welke meerwaarde van interprofessioneel samenwerken zij ervaren. Sjura en Adriëtta vertellen ook wat de ad PEP en de KPZ leiderschapsopleiding IKC hun heeft gebracht. In de vijfde aflevering is Dirkje Visser in gesprek met Femke van der Linden, Dita de Bos en Linda van der Veen van openbare basisschool Het Slingertouw (een school van Ambion) en Kinderwoud Kinderopvang, in Heerenveen. De samenwerking die leraar Linda en onderwijsassistent en pedagogisch medewerker Dita hebben wordt door hen als vanzelfsprekend ervaren. Intern begeleider Femke, die recent de master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie heeft afgerond, weet dat interprofessioneel samenwerken niet altijd als vanzelf gaat en dat er al heel wat stappen zijn gezet in hun school.

In de laatste aflevering blikken Trynke en Dirkje terug op de gesprekken die ze gevoerd hebben, ze bespreken de overeenkomsten en verschillen die ze hebben gehoord en koppelen die aan wat in de literatuur bekend is over interprofessioneel samenwerken.

BEDOELING VAN DE PODCASTSERIE

Dirkje: 'We hopen dat deze podcast het gesprek over interprofessioneel samenwerken tussen docenten, tussen studenten en tussen betrokkenen in het werkveld verder op gang brengt. Er zijn veel mogelijkheden om bijvoorbeeld binnen de opleidingen van Hogeschool KPZ studenten al meer met elkaar in aanraking te laten komen en de opleidingen meer met elkaar te verbinden. Ik denk bijvoorbeeld aan studenten van de ad PEP en studenten van de lerarenopleiding die bij de module pedagogisch handelen gezamenlijk gesprekken voeren over de ontwikkeling van kinderen.' Deze podcast, en ook de andere initiatieven rondom interprofessioneel samenwerken, zorgen er hopelijk voor dat we elkaar steeds meer opzoeken gericht op de optimale ontwikkeling voor kinderen. Trynke: 'In

de podcast hoor je ook steeds weer dat het een kwestie van 'gewoon doen' is. Ik hoop dat we met de serie ook het werkveld inspireren. Voor organisaties waar men de ambitie heeft om elkaar meer op te zoeken is de boodschap volgens mij: laat je niet te snel uit het veld slaan door organisatorische belemmeringen of hinderende wet- en regelgeving, maar focus op wat wel mogelijk is.'

Trynke Keuning en Dirkje Visser

NIEUWSGIERIG?

Alle afleveringen zijn te beluisteren via www.kpz.nl/podcasts of via je favoriete podcastapp.

OVER DE AUTEURS

Trynke Keuning is als postdoctoraal onderzoeker verbonden aan Hogeschool KPZ en doet onderzoek naar interprofessioneel samenwerken in het domein kind en educatie en naar differentiëren in het basisonderwijs. Ze is als deelprojectleider verbonden aan het Innovatiecluster Kind en Educatie. Trynke is programmaleider interprofessionele samenwerking bij het Kennis- en Innovatiecentrum en kerndocent in de master MLIKE.

Dirkje Visser is docent pedagogiek bij Hogeschool KPZ, met name in de associate degree Pedagogisch Educatief Professional (ad PEP) en leerteam-begeleider bij het innovatiecluster Kind en Educatie.

RUIMTE VOOR EEN EIGEN KLEUR

STRATEGISCHE KOERS 2021-2025

Hogeschool KPZ zit in verandering: we staan aan het begin van een nieuwe strategische periode en de organisatie verandert.

Afgelopen studiejaar hebben we met velen gewerkt aan de *Strategische Koers 2021-2025: Ruimte voor een eigen kleur*. Een eigen kleur van studenten, van medewerkers, afgestudeerden, professionals en partners in het werkveld. De strategische koers biedt richting en ruimte om die eigen kleur te ontdekken en te ontwikkelen. Alle betrokkenen kunnen en zullen met hun eigen kleur bijdragen aan een goede toekomst voor kinderen en jongeren.

Met deze strategische koers zetten we de huidige koers voort en blijven we ons onderscheiden door onze kleinschaligheid, professionele identiteit, persoonlijke aandacht, interprofessionele context en samenwerking met het werkveld. De kernwaarden persoonlijk, uitzonderlijk, ontwikkelend en verbindend blijven een zeer belangrijke basis voor de leer- en werkgemeenschap die Hogeschool KPZ wil bieden.

In de strategische koers wordt de metafoor van de boom gebruikt voor Hogeschool KPZ. Die boom staat midden in het bos, de samenleving, heeft een stevige stam met meerdere vertakkingen en is goed

geworteld in de grond. Het bladerdak geeft veiligheid en geborgenheid. De omgeving van de boom is een open ontmoetingsplek voor de leer- en werkgemeenschap van de hogeschool. De kernwaarden vormen de wortels van de boom: persoonlijk, uitzonderlijk, ontwikkelend, verbindend. De boom kent drie stammen en een bladerdak die staan voor de thema's waar we ons op richten:

- Interprofessioneel werken
- Samenwerking
- Kleurrijke leraren
- Kansengelijkheid

Illustrator Rudi Troostheide

Illustrator Rudi Troostheide

Voor ieder thema formuleren we wat we gerealiseerd willen hebben in 2025. Een greep uit die voornemens:

- studenten kunnen gedurende de studie meerdere keuze-onderdelen volgen;
- studenten kunnen deelnemen in onderzoek en innovatie-projecten;
- iedere student en iedere medewerker beschikt over internationale ervaring en competenties;
- de lerarenopleiding is op basis van leeruitkomsten en flexibel opgebouwd;
- de lerarenopleiding kent een geactualiseerde en meer geïntegreerde inhoud en opbouw;
- we ontwikkelen samen met schoolbesturen initiatieven voor een soepele overgang; kinderopvang – primair onderwijs en primair onderwijs – voortgezet onderwijs;
- studenten ervaren de hogeschool als leergemeenschap waar zij actief in participeren;

- er is en wordt onderzoek gedaan door hogeschool-docenten en studenten in het kader van het thema 'gelijkwaardige kansen en perspectief voor kinderen en jongeren';
- we kennen een diversiteit aan praktijkplaatsen, die alle voldoen aan de kwaliteitswaarborgen.

In de tekening staat de boom in het midden en die boom staat in verbinding met de SDG-rotonde, de werkvelden, het regiobos en de partners. Die boom staat aan de rivier en in verbinding met de wereld; bootjes vertrekken en komen weer terug. De wereld en de maatschappij zijn in verandering en we zien grote uitdagingen; denk onder meer aan kansengelijkheid, duurzaamheid. Studenten jongleren, klimmen, kanoën, helpen elkaar en zijn trots. In het werkveld wordt samengewerkt en staat het kind centraal. Er wordt gespeeld en plezier gemaakt.

De stammen van de hogeschool staan in verbinding met elkaar via de rotondes; de hogeschool wordt onderhouden, heeft het vizier op de wereld en koestert de katholieke waarden.

De oorsprong van Hogeschool KPZ gaat 125 jaar terug en daar zijn we trots op. We combineren onze traditionele en authentieke uitstraling met een eigentijdse leerrijke omgeving waar studenten, medewerkers en partners een periode in hun leven uitgedaagd worden om te leren en om vervolgens een maatschappelijke bijdrage te leveren.

Het gaat ons om die maatschappelijke bijdrage, waarbij krachtige studenten van betekenis zijn voor de toekomst van kinderen en jongeren. Die studenten leren op de hogeschool, met de medestudenten, in de leer- en werkgemeenschap, in onderzoek, in het werkveld, bij de partners en natuurlijk leren zij ook buiten

Illustrator Rudi Troostheide

de schoolcontext. Hogeschool KPZ en de opleidingen bieden de studenten richting en ruimte.

Hogeschool KPZ wil een leer- en werkgemeenschap zijn en leren vanuit samenwerking. Om de samenwerking te ondersteunen, hebben we een half jaar geleden de hoofdstructuur van de hogeschool aangepast:

- Opleidingen, met een directeur die verantwoordelijk is voor ad PEP, bachelor Leraar Basisonderwijs (pabo), masters en leven lang ontwikkelen. Per 1 september 2020 is Joost Kieft gestopt als directeur Opleidingen en heeft hij tijdelijk de functie van opleidingsmanager vervuld; onlangs heeft Joost een nieuwe externe functie aanvaard. Harry Vos is sinds oktober 2020 en tot november 2021 directeur Opleidingen ad interim. Per 1 oktober 2021 start Anneke Bodewitz als directeur Opleidingen.

- Kennis- en innovatiecentrum (KIC), met een directeur die verantwoordelijk is voor vijf programmalijnen, waaronder het lectoraat. Anne Looijenga is directeur van het KIC;
- Staf en bedrijfsvoering onder verantwoordelijkheid van het College van Bestuur, Ingrid Lammerse.

Met de bundeling van de opleidingen onder een verantwoordelijk directeur willen we het samenwerken tussen teams en tussen opleidingen, het leren van elkaar en de doorgaande lijn versterken. De samenwerking en wisselwerking met het KIC wordt zichtbaar en gestimuleerd door de participatie in onderzoek en projecten van het KIC, gericht op de doorwerking naar de opleidingen en het werkveld.

We hebben geen opleidingsmanagement meer in de klassieke zin van het woord en gaan daar ook niet naar terug.

Ook hier kiezen we voor ruimte voor teams. Richting vanuit de koers, duiding daarvan door de directie en ruimte voor de teams. De taken en verantwoordelijkheden van de opleidingsmanagers worden op een andere manier belegd.

Een van de nieuwe functies die ontstaat en die een belangrijke taak van de opleidingsmanager overneemt, is de functie van decaan. Op 1 oktober is Judith Last gestart als decaan. Zij zal onder meer een deel van de studiebegeleiding, studie-informatie en -advies aan studenten verzorgen.

Deze Strategische Koers 2021-2025 biedt ons de komende vier jaar richting en ruimte om de eigen kleur te ontdekken en te ontwikkelen.

OVER DE AUTEUR

Drs. Ingrid Lammers is voorzitter College van Bestuur van Hogeschool KPZ.

AGENDA

THEMANUMMER TAALSTIMULERING

Het volgende nummer van *Veerkracht* wordt weer een themanummer. Vlak voor de zomer kwam het themanummer over interprofessionele samenwerking kind en educatie uit, onder gastredactie van dr. Trynke Keuning. Voor dit themanummer was zoveel belangstelling dat de redactie besloten heeft nog eens 300 extra exemplaren van dit nummer te laten bijdrukken, naast de reguliere exemplaren.

We hopen dit succes te evenaren met een themanummer over taalstimulering. Dr. Wenckje Jongstra is gevraagd als gastredacteur. Zij is programmaleider van het onderzoeksprogramma Taalstimulering en is sinds 1 september j.l. aangesteld als associate lector Taalstimulering; vanaf 2010 is ze al in dienst van Hogeschool KPZ als docent-onderzoeker bij het lectoraat, als director of study van de master en als docent taal.

In dit themanummer kun je bijdragen verwachten van verschillende experts over de kracht van jeugdliteratuur, over tekstloze prentenboeken, over schurende en naburige teksten bij begrijpend lezen, de rol van de lees- en schrijfbevorderaar in de klas, de integratie van begrijpend lezen en wereldoriëntatie, het belang van een kenniskring taal.

SAVE THE DATE! SYMPOSIUM KENNIS- EN INNOVATIECENTRUM

27 JANUARI 2022
VANAF 14.00 UUR

Locatie: Hogeschool KPZ

De vijf onderzoeksprogramma's uit het artikel op pagina 4 zullen nader toegelicht worden. Docent-onderzoekers geven workshops en laten je kennismaken met hun onderzoeksresultaten en innovaties. Tevens zal Ietje Pauw als lector Professionele Identiteit die middag afscheid nemen van Hogeschool KPZ.

OPEN AVOND 9 FEBRUARI 2022 18.00 - 21.30 UUR

Locatie: Hogeschool KPZ

De opena vond is voor belangstellenden voor de bachelor Leraar Basisonderwijs, ad Pedagogisch Educatief Professional en ons professionaliseringsaanbod.

SAVE THE DATE! REÛNIE

21 MEI 2022

**Locatie: Café Gelderingen
Steenwijkerwold**

11 JUNI 2022

Locatie: Hogeschool KPZ

In het kader van het 125 jarig bestaan van Hogeschool KPZ organiseren wij een reünie in Steenwijkerwold en Zwolle voor oud-studenten en oud-medewerkers. Lees meer en meld je aan op: www.kpz.nl/activiteiten

REDACTIE VEERKRACHT

Ietje Pauw
lector Kennis- en Innovatiecentrum
Hogeschool KPZ (eindredacteur)

Véronique Damoiseaux
hogeschooldocent Taal

Nanette Herfst
beleidsmedewerker PR en
Communicatie

Daniëlle Renirie
medewerker PR en Communicatie

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de bijdragen ligt uitsluitend bij de desbetreffende auteur(s). De redactie is verantwoordelijk voor selectie en plaatsing. De redactie behoudt zich het recht om wijzigingen in de tekst aan te brengen. Deze wijzigingen kunnen betrekking hebben op: de inhoudelijke kwaliteit, de bruikbaarheid voor de doelgroep en de helderheid in opbouw en formulering.

DESIGN

True Communications

VORMGEVING

Afdeling Communicatie KPZ

FOTOGRAFIE

Theo Smits: cover, p.13
Martin Savelkoel: p.3, 8, 12 en 28
Uitgeverij Pica: p.9
Eline Kippers-van Lint: p.10
Nanette Herfst: p.5, 7

Hogeschool KPZ
Ten Oeverstraat 68
8012 EW Zwolle
038 - 4217425
info@kpz.nl
www.kpz.nl

PORTRET

GERTINE VORSTELMAN

WOONPLAATS:	Heerde
GEBORTE DATUM:	30 juni 1977
AFGESTUDEERD:	2001 aan Hogeschool KPZ
WERKZAAM:	Hogeschooldocent pedagogiek aan Hogeschool KPZ
LOOPBAAN:	Na de pabo Orthopedagogiek gestudeerd aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Daarna 18 jaar werkzaam geweest binnen Stichting Proo in verschillende rollen en functies.

Juf worden was niet echt mijn grote meisjesdroom. Ik wilde graag advocaat worden. Niet dat ik daar als jong meisje nou heel heldere beelden bij had, maar wel dat ik mij altijd heel strijdbaar maakte bij ongelijkheid. Vanuit dat oogpunt dacht ik dat ik als advocaat heel helpend kon zijn. Dat streven naar gelijke kansen, eerlijkheid, rechtvaardigheid maakte dat ik ook vond en nog steeds vind dat iedereen, ongeachte afkomst of zijn, recht heeft op goed onderwijs.

Door de jaren heen heb ik geleerd dat je het vooral klein moet houden. Mijn grote idealen over het verschil kunnen maken voor iedereen, bleek natuurlijk een utopie. Maar als het al lukt voor één of twee gezinnen, voor een paar kinderen, is dat al fantastisch. Het zit niet in grote dingen; een luisterend oor, de goede dingen goed doen op het juiste moment, hoge verwachtingen hebben van ieder kind, de kracht van het gezin zien en het durven aangeven wanneer je er ook eens flink naast zit, zijn denk ik al helpend.

In november 2016 heb ik een studiereis gemaakt naar Boston-New York naar de Essential Schools. Zij werken daar vanuit de Common Principles; één daarvan heeft alles te maken met kansengelijkheid en de kracht van de gemeenschap. Dit is iets wat heel erg bij mij past; dit heb ik ook altijd willen realiseren binnen mijn jenaplanschool. 'Alle verwachtingen hebben de neiging om uit te komen', schreef Aleid Truijens eens in één van haar columns. Uit onderzoek blijkt dat de werking van verwachtingen niet onderschat mag worden. Een lage lat vraagt ons niet om hoog te springen. Elk kind wil van nature graag leren. Immers, je wordt nieuwsgierig geboren. Maar die nieuwsgierigheid moet je wel blijven voeden, anders gaat het verloren. In mijn ideale wereld worden alle kinderen écht gezien, uitgedaagd en krijgen zij eerlijke feedback op het proces.

Als ik nadenk over mijn mooiste herinneringen, dan zijn dat niet die steengoede lessen of iets inhoudelijks, maar juist de mensen die zorgden voor de goede randvoorwaarden. Ik denk dan aan Pauline bij de receptie, Nicky die een tosti voor je maakte en Paul die altijd even vroeg of alles goed ging. Eigenlijk zijn dat de belangrijkste mensen in een school. Net als de conciërges in een basisschool; die plakken de pleisters bij een valpartij, geven je een glas water als ze zien dat je een lastig gesprek had, zetten vaak de lekkerste koffie, kennen je bij naam en strooien zout als het buiten glad is. Voor mij de eerste en de beste herinneringen aan een school.

Ik wens Hogeschool KPZ toe dat zij die kleinschalige, veilige school blijft waar aandacht is voor iedereen en waar je jezelf mag en kunt zijn. Ik wens de hogeschool bovendien rust, vertrouwen en verbinding. Tijd, aandacht en ruimte voor mooie vieringen en veel samenzijn.